275

De wenschelijkheid eener inkrimping der Zeemacht in Oost-Indië

nader beschouwd

in verband met den politieken toestand aldaar en met den toestand der Gouvernements-Marine

DOOR

W. A. ARRIËNS,

KAPITEIN LUITENANT TER ZEE.

Prijs *f* 1,25.

LEMBAGA KEBUDAJAAAN INDONESIA

VI-172

ROTTERDAM,
ROISSI GOETZEE.
1886.

94 hal

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI
Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 865/PN-Museum/2010
NIB - ID : 04189060
ITEM - ID : 21216160
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL

VI-172

De wenschelijkheid eener inkrimping der Zeemacht in Oost-Indië nader beschouwd in verband met den politieken toestand aldaar en met den toestand der Gouvernements-Marine

DOOR

W. A. ARRIËNS,
Kapitein Luitenant ter Zee.

ROTTERDAM,
DUCROISSI GOETZEE.
1886.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
BAT. GENOOTSCHAP VAN K.E.N.W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Onder de belangrijkste onderwerpen, die reeds meermalen zoowel in de volksvertegenwoordiging als elders op eene of andere wijze zijn ter sprake gebracht, mag zeker wel gerekend worden het hiervoren gestelde onderwerp.

In hoofdzaak werd telkens, wanneer op dit onderwerp de aandacht gevestigd werd, aangedrongen om over te gaan tot inkrimping der Indische Militaire Marine, gepaard gaande met uitbreiding der Gouvernements-Marine. Dat er werkelijk plannen dienaangaande bij de Regeering bestaan, blijkt uit de verklaring van den Minister van Marine Taalman Kip, in de zitting der 2e Kamer van 13 Maart 1885 afgelegd, alstoen toch werd door hem medegedeeld, »dat aangaande dit onderwerp voor het oogenblik volkomen overeenstemming tusschen de Ministers van Koloniën en Marine bestaat en daaromtrent reeds voorstellen naar Indië zijn gezonden, waarop tot nu toe geen antwoord ontvangen is." Ware deze minister niet eenige maanden daarna afgetreden, dan ware deze voorstellen misschien reeds bij de behandeling der begrooting voor het jaar 1886 aan de orde geweest; ten gevolge echter der omstandigheid dat zijn opvolger verklaarde dienaangaande nog geene gevestigde denkbeelden te hebben is zulks, wanneer zij ten minste reeds zoover gereed waren, niet geschied.

Is nu die overeenstemming tusschen de hoofden der bovengenoemde departementen blijven bestaan, dan is het zeer waarschijnlijk dat deze voorstellen bij de eerstvolgende begroo-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ting weder ter sprake zullen komen en overtuigd zijnde van de groote belangen die daarbij betrokken zijn, acht ik het wenschelijk dit onderwerp nogmaals te bespreken in verband met den politieken toestand onzer bezittingen in Oost-Indië en met den toestand van de G.-M. aldaar.

Eene hoofdzaak om eene reorganisatie, van welken aard zij ook zij, met goed gevolg tot stand te brengen, is mijns inziens het kiezen van het gunstig oogenblik, waarop zij in werking zal komen. Dit oogenblik hangt, daar waar het geldt het verminderen der I. M. M. af:

1°. van de tijdsomstandigheden in algemeenen zin,

2°. van den toestand waarin zich onze koloniën bevinden, en

3°. van het gehalte van het materieel, dat wanneer tot den maatregel wordt overgegaan alsdan voor den dienst beschikbaar is.

Ik wil trachten deze drie punten achtereenvolgens te onderzoeken.

Zijn de tijdsomstandigheden van dien aard dat het oogenblik gunstig kan genoemd worden om het aantal oorlogschepen te verminderen?

Mijn antwoord hierop luidt pertinent ontkennend.

In de eerste plaats moet men hierbij in aanmerking nemen, wat wij in de laatste jaren alzoo rondom ons zien gebeuren, namelijk: een voortdurende zucht tot uitbreiding van koloniaal bezit bij de groote Europeesche mogendheden, waaronder nu ook het Duitsche rijk moet gerekend worden, daar dit rijk zich met vaste hand in verschillende werelddeelen koloniën heeft verworven.

Onverschillig nu of de bemoeiingen dier mogendheden zich bepalen tot feitelijke inbezitneming, zooals bijv. het Oostelijk deel van N. Guinea door Engeland of Duitschland, of tot het geven van een zoogenaamd charter, zooals door

PERPUSTAKAAN NASIONAL

eerstgenoemd rijk aan de B. N. B. C. is verleend, in beide gevallen zien wij de bemoeiingen dier natiën in onze onmiddelijke nabuurschap zich uitbreiden of vestigen, en dit is iets wat ons tot meerdere activiteit moet aansporen.

Niet dat ik voor het oogenblik bevreesd ben, dat wij pogingen te wachten hebben, hetzij van die mogendheden of van anderen, om hun thans verkregen rechten nog verder uit te breiden tot streken die feitelijk onder ons gezag staan, maar de wijze waarop ons gezag gehandhaafd en ons bestuur uitgeoefend wordt in sommige gedeelte onzer bezittingen, zooals bijv. de eilanden beoosten Java en een groot gedeelte van den Molukschen archipel is van dien aard, dat wij in verband met de meerdere activiteit door onze naburen betoond, hoe langer hoe meer gevaar loopen in internationale moeielijkheden te geraken, ten gevolge waarvan deze gewijzigde omstandigheden ons den plicht op leggen van meerder toezicht, wanneer men ten minste de noodige waakzaamheid wil betrachten en steeds gereed wil zijn om voor onze rechten op te komen. (*)

Wel zullen daartoe waarschijnlijk grootere offers van ons gevorderd worden, maar mijns inziens geldt hier het, »kiezen of deelen"; òf hetgeen wij hebben behouden en daarmede het

---

(*) In zijn belangrijke voordracht aangaande den zeeoorlog wordt ook door den Heer Derx op een en ander gewezen, waar hij zegt op blz. 321

„Het hoofdbeginsel is dat alleen voortgezette, de facto, bezetting van een terrein den eigendomstitel verleent en deze is onmisbaar voor de wetgeving van het eigendomsrecht, waarop eene natie aanspraak maakt . . . .

Een begin van vestiging, hetzij door kolonisatie en exploitatie, hetzij door het leggen van een klein garnizoen, bewijst dus de inbezitneming en deze wijze van eigendoms verkrijging is wettig, wanneer daardoor geene bestaande rechten van anderen gekrenkt worden; . . . . .

Uit het hier gezegde blijkt genoegzaam in welk een onvoldoenden toestand voor de Nederlandsche belangen een aantal eilanden in den O.-I. archipel verkeeren."

Na verder te hebben aangetoond, waaruit blijkt dat Nederland het ongestoord bezit

PERPUSTAKAAN NASIONAL

standpunt handhaven, dat wij als koloniale mogendheid gedurende eeuwen hebben ingenomen en dat steeds onze grootste roem is geweest, òf erkennen dat het Nederland van den tegenwoordigen tijd niet meer bij machte is om zich op dat standpunt te handhaven, maar dan ook zonder bedenken die deelen, wier ontwikkeling tot nu toe in zoo vele opzichten is verwaarloosd, prijsgegeven en ons tot beperkter kring teruggetrokken.

Een middenweg acht ik verderfelijk; een ieder moet duidelijk weten wat wij willen, daar hiervan alleen kan verwacht worden aan de eene zijde den meesten waarborg voor de bestaande tractaten en aan de andere zijde den meesten steun van anderen, wanneer die tractaten in gevaar gebracht worden. (*)

Hebben er zich in den laatsten tijd ook al eens feiten voorgedaan zoo als het afstemmen der subsidie voor den onderzoekingstocht op Nieuw Guinea enz., die zouden doen

---

in de geheele archipel vooralsnog tot zijne wezenlijke belangen acht te behooren, maakt hij er opmerkzaam op dat nog zoovele punten onbezet zijn en toont hij aan dat de vroegere O.-I. Compagnie beter voldeed aan den eisch van koloniaal bezit dan thans de Nederlandsche staat, die volgens hem de aanvragen tot exploitatie door particulieren niet die aanmoediging heeft verleend, die zij verdienden.

Ook wordt verder door hem de aandacht gevestigd op het feit, dat het bezit van het hoofdland uit het standpunt van internationaal recht, tevens het bezit der nabijgelegen eilanden insluit maar dat zulks omgekeerd niet het geval is, zoodat deze regel ons in moeielijkheden zoude kunnen brengen, bijv: in de Sultanaten van Ternate en Tidore, wanneer andere mogendheden zich aldaar zouden willen vestigen.

Hij noemt dan ook de bewaking van en het toezicht op de Molukken in den tegenwoordigen tijd van groote urgentie en noemt het een dringende eisch van ons Staatsbelang om de wezenlijke kracht en macht der Marine in geene deelen te verkleinen.

(*) Ziet men de toepassing van het „macht boven recht" in de geschiedenis der laatste jaren tegenover de mogendheden van den 2en rang herhaaldelijk in practijk brengen, zoo heeft toch ook een der voorvallen van het jaar 1885,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

denken dat werkelijk velen geneigd zijn om den tweeden door mij aangegeven weg te willen bewandelen, zoo heb ik echter tot nu toe toch nog een te goed denkbeeld van de Nederlansche natie om niet overtuigd te zijn, dat wanneer werkelijk de keuze duidelijk in het openbaar gesteld werd, afgescheiden van politieke partijkwestiën, alsdan de groote meerderheid met mij den eersten weg zoude wenschen te volgen en dan ook geneigd zal zijn datgene te verrichten, wat daarvoor noodzakelijk wordt geacht, ten einde ook aan het buitenland te toonen, dat wij willen blijven voortleven als maritieme en koloniale mogendheid.

Uit den aard der zaak behoort dat houden van toezicht tot de werkzaamheden der effectieve Zeemacht en bepaalt het zich juist in die verafgelegen streken, waarmede het bestuur zich weinig of niet ingelaten heeft, in hoofdzaak tot vertoon van de vlag door werkelijke oorlogschepen van den staat, daar zij alleen dezen laatste kunnen representeeren.

Dat vertoon van de vlag wordt dan dienstbaar gemaakt, zoowel om tegenover de andere mogendheden onze waakzaamheid te toonen als om tegenover de Inl. vorsten aan de uitoefening van ons gezag kracht bij te zetten. Tot verduidelijking mijner meening, dat vooral voor het eerstgenoemde alleen werkelijke oorlogschepen kunnen gebezigd worden, is het misschien niet overbodig hier de volgende woorden van den Oud-Kapitein ter zee M. H. Jansen aan te halen:

»Daar het staatkundig doel der Kon. Ned. Marine in Indië is de handhaving van het souverein gezag des Konings in die bezittingen en den zedelijken indruk te bewaren, welke het

---

ik heb hier het oog op het incident betreffende de Caroline-eilanden tusschen Duitschland en Spanje, getoond, dat wanneer door eene kleinere natie ernstig getoond wordt, dat zij haar goed recht wil handhaven, dit iets is waarmede zeer zeker rekening gehouden wordt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gezag vordert om geëerbiedigd te worden, opdat die bezittingen door haar behouden, zedelijk en stoffelijk ontwikkeld aan het nageslacht kunnen worden overgemaakt en dat staatkundig doel noch door de Indische of een koloniale marine (die dan ook in de eerste plaats uit staatkundige overweging ontbonden werd), noch zoo het schijnt door een Inlandsch leger verkregen kan worden, is het in de eerste plaats noodig dat de in Indië aanwezige Zeemacht een Ned. Marine zij en blijve en dat het personeel in geestkracht, in zeemanschap, in stoutheid en ervaring zij en blijve Nederlandsch."

En nu denke men niet dat ik hier het oog heb op buitengewoon machtsvertoon, wat aangaat aantal en soort der schepen, ongetwijfeld bestaat er in deze eene grens, die door eene kleine natie als de onze om verschillende geldige redenen niet kan of mag overschreden worden en de eisch, door mij daarvoor gesteld, gaat dan ook niet verder dan het beschikbaar hebben van een minimum aantal schepen, zooals zulks reeds bij vroegere formatiën is vastgesteld. Dit aantal schepen, juist in een tijd waarin wij rondom ons een voortdurend streven naar uitbreiding van kol. bezit zien, belangrijk te verminderen, komt mij zoowel onstaatkundig als afkeurenswaard voor.

Is de toestand onzer koloniën van dien aard, dat eene vermindering van een der beide factoren, waarop ons gezag steunt en juist van die, welke zooveel kan bijdragen tot de rust en de handhaving van ons gezag in de meer afgelegen streken, raadzaam is? Ook op deze vraag luidt mijn antwoord pertinent neen.

Ik kan mij voorstellen dat dit antwoord aan menigeen vreemd zal voorkomen, en is zulks werkelijk het geval, dan wordt zulks mijns inziens veroorzaakt door onbekendheid met- en gebrek aan belangstelling in hetgeen er alzoo in ons Indisch Rijk voorvalt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Zonder te overdrijven meen ik toch te mogen verklaren, dat dit laatste het geval is bij verreweg het grootste gedeelte onzer natie, met uitzondering van diegenen, die hunne carrière aldaar gemaakt hebben en daardoor nog door zoo vele banden van vriendschap, zoovele herinneringen enz. aan het gewest, waar zij het belangrijkste gedeelte van hun leven hebben doorgebracht, verbonden blijven en in de 2e plaats van hen, die door handelsbetrekkingen hunne belangen aldaar hebben.

Zoo mogelijk acht ik de onbekendheid met hetgeen daar ginds in werkelijkheid voorvalt nog grooter, en alhoewel niet minder te betreuren, laat zulks zich in zeker opzicht eenigszins verklaren, te meer daar zulks misschien zelfs bij de Regeering eenigszins het geval is. (*) Welke toch zijn in hoofdzaak de middelen waardoor bekendheid bij het publiek hier te lande moet verkregen worden?

Deze zijn tweeledig, namelijk de publieke geschriften en de officieele bescheiden. Onder de eerste bekleeden eene belangrijke plaats de in Indië verschijnende dagbladen; verder de hier te lande uitkomende op Indië betrekking hebbende tijdschriften. Maken eerstgenoemden zich misschien wel eens schuldig aan overdrijving, en verdienen zij daardoor niet altijd ten volle vertrouwd te worden, het feit echter, dat zij gewoonlijk in oppositie zijn met de Regeering brengt hen in eene kwade reuk bij de regeeringspersonen, en is wel eenigszins oorzaak dat zij met eenige minachting behandeld worden.

(*) Levert het feit dat blijkens de bescheiden betrekkelijk de Nisero Zaak (Handelingen der Staten Generaal 1883-1884) de minister van koloniën eerst den 23 of 24 Dec. juiste inlichtingen heeft gevraagd aan den G. G. nadat reeds in het begin en in de eerste helft van Dec. uitvoerige rapporten dienaangaande te Batavia ontvangen waren, daarvoor niet een bewijs?

Heeft de Ind. regeering het ernstige van het voorgevallene niet ingezien en daardoor het opperbestuur niet voldoende ingelicht, van den minister mag zulks niet verondersteld worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Met de tijdschriften is zulks zeker veel minder het geval, zoodat zij meestal met vertrouwen kunnen gelezen worden, maar de hoofdzaak is door welk gedeelte van ons beschaafd en invloed uitoefenend publiek worden zoowel die tijdschriften als Ind. dagbladen gelezen, en hoevelen volgen zelfs met aandacht de mailberichten in de hier verschijnende dagbladen?

In de 2e plaats noemde ik de officiëele bescheiden. Deze bevatten de officiëele waarheid en alhoewel er nu in werkelijkheid slechts een soort van waarheid bestaat, zoo is de officiëele waarheid toch eene bizondere soort waarheid, die min of meer luistert naar de politiek der Regeering.

Het zij verre van mij hiermede eene beschuldiging van kwade trouw te slingeren naar hen, die de officiëele waarheid te boek stellen, maar de werkelijkheid wil niet altijd gehoord worden, en de verschillende rapporten worden omgewerkt alvorens zij het Vaderland bereiken, en dat zulks eenigszins onder den invloed plaats heeft van de inzichten der Regeering is mijns inziens duidelijk, vooral wanneer zij anders zouden leiden tot gevolgen, die niet overeenstemmen met die inzichten.

Velen die meer nabij met Indische toestanden bekend zijn, zullen met mij dikwijls naar redenen gezocht hebben waaraan het verschil is te wijten, tusschen hetgeen zij van nabij gezien of bijgewoond hebben en hetgeen dienaangaande de officiëele waarheid bevatte. Wat ware bijv., om eens een voorbeeld te noemen, de berichten omtrent den toestand in Atjeh na het aldaar zoo ontijdig ingevoerde Civiel bestuur niet voortdurend gunstig; in de officiëele berichten was slechts sprake van eenige maraudeurs en bijna alles wat voorviel had geene politieke beteekenis. En welk een verschil bestond er niet tusschen die berichten en hetgeen er volgens de Indische dagbladartikelen, ja zelfs volgens

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI
PERPUSTAKAAN NASIONAL

mondelinge verklaring van zoovelen, die toen te Atjeh waren geweest, werkelijk was voorgevallen?

Wat duurde het lang voordat de officiëele bescheiden openlijk de achteruitgang van den toestand aldaar erkenden, terwijl zulks toch reeds lang een door zoo velen erkend feit was? Van waar het verschijnsel dat door de Ind. nieuwsbladen en ook in andere geschriften de aard en oorzaken van plaats gehad hebbende gebeurtenissen, zooals die welke het vorige jaar op Java zijn voorgevallen, steeds als van ernstiger aard worden beschouwd, dan uit de publiek gemaakte officiëele berichten blijkt? Het is toch moeielijk aan te nemen dat zulks steeds veroorzaakt zou worden uit zucht tot overdrijving of uit zucht om oppositie te voeren tegen de Regeering.

Uit den aard der zaak is het duidelijk, dat de Indische Regeering zooveel mogelijk moet trachten te voorkomen, dat hare berichten bij het publiek of de Regeering ongerustheid kunnen verwekken, maar in hetgeen aan het Opperbestuur wordt gerapporteerd behoeft die reserve zoo noodig niet in acht te worden genomen, en daarom is de vraag geoorloofd, of uit de bevelen, die door de Regeering van hier uit gegeven worden, wel blijkt dat steeds de ware toestand bekend gemaakt wordt en dat de Regeering dientengevolge den toestand erkent te zijn zooals zij werkelijk is. Ware zulks toch wel het geval dan komt het mij onverantwoordelijk voor dat door den Minister van Koloniën nog geene ernstige maatregelen genomen zijn ter aanvulling van het uitgeputte en in sterkte zeer verminderde Indische leger, al zoude zulks groote uitgaven gevorderd hebben.

Gedurende mijn jongste verblijf in Indië kwam ik uit den aard mijner betrekking in dagelijksche aanraking met hooggeplaatste ambtenaren op verschillende buitenbezittingen en

PERPUSTAKAAN NASIONAL

had daardoor het voorrecht menigmaal hun oordeel te mogen vernemen omtrent Indische toestanden. Zeker zal aan sommigen hunner, zooals den Gouverneurs TROMP en LAGING TOBIAS, door niemand een juist oordeel ontzegd worden, en zoowel zij, als anderen gaven steeds als hunne meening te kennen, dat wij in Indië ernstige tijden beleven, en dat de langdurige politiek van onthouding en schipperen, waartoe de Regeering door den toestand in Atjeh als het ware gedwongen was, zeer nadeelig werkt op haar gezag en prestige op de overige buitenbezittingen en dat die toestand de aandacht van sommige Inlandsche Vorsten niet ontgaat.

De concentratie onzer positie in Atjeh, kort nadat tijdens het bezoek door den vorigen landvoogd aan dat gewest gebracht, door allen wier oordeel gevraagd werd omtrent eene belangrijke inkrimping van het door ons bezette gebied, eenstemmig daartegen geadviseerd was, zal in de oogen der Inlandsche Vorsten een nieuw bewijs van zwakheid zijn, daar het door hen, die niet bekend zijn met de ware redenen, niet anders dan als eene terugtocht kan beschouwd worden, iets wat het dan in werkelijkheid ook is. (*)

En al moge het nu misschien waar zijn, dat de toestand

(*) De toekomst zal moeten leeren in hoeverre het thans gevolgde stelsel op den duur houdbaar zal zijn, wanneer men zich zonder de Atjehers nu en dan flink van ons af te jagen blijft bepalen tot eene zuivere defensieve tactiek. De toenemende stoutmoedigheid der Atjehers in de onmiddelijke nabijheid onzer stellingen, soms zelfs binnen dezelve, waarvoor ten bewijze kunnen strekken het buitmaken eener Chin: Wangkang in een der lagunen der kw: Tjangkoel en het verwond raken van een matroos aan boord van een der oorlogschepen, dat ter hulp was gekomen bij het beschieten van praauwen in die zelfde monding, zal ons misschien wel noodzaken om ons niet alleen tot het defensieve te bepalen even als dit kort na het vertrek van den Generaal VAN SWIETEN het geval was, daargelaten nog dat zulks misschien ook zal moeten geschieden met het oog op den ongunstigen invloed, dien zulk een stelsel voortdurend op het moreel der bezetting moet uitoefenen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

waarin zoowel de finantiën van den Staat als het Indische leger zich bevinden, het nemen van dien maatregel dringend hebben gevorderd, zoodat daaraan alle andere eischen moeten opgeofferd worden, zoo neemt zulks mijns inziens niet weg dat wij, door hem gepaard te doen gaan met intrekking van sommige posten ter Noord- en Oostkust, zoowel in de oogen der daarbij betrokken Inlandsche vorsten als in die der overige bezittingen een vernieuwd bewijs van zwakheid hebben gegeven, daargelaten nog dat eerstgenoemde daardoor de overtuiging zullen gekregen hebben, dat, evenals de Vorst van Maraksa zulks destijds tweemaal heeft ondervonden, op de ondersteuning der Regeering niet blijvend valt te rekenen.

Bovendien heb ik het weder verlaten dier posten voornamelijk tegenover de Engelsche Regeering als eene zeer onverantwoordelijke daad beschouwd, daar wij in verband met de nabijheid van Singapore en Penang in die streken meer dan ooit op onze hoede moeten zijn, niet zoozeer om krachtiger tegenover de Inlandsche Hoofden of met dezen tegenover hunne vijanden te kunnen optreden, maar vooral om in verband met hetgeen tijdens de Nisero kwestie is voorgevallen, en in aanmerking nemende den geest die daar sedert ons optreden in Atjeh tegen ons heerscht en de bedekte ondersteuning, welke de Oorlogspartij onder verschillende vormen van uit laatstgenoemde plaats ondervindt, meer volledig te kunnen waken tegen handelingen, als door den Radjah van Tenom zijn gepleegd, als ook tegen invoer van contrabande.

Erkennende dat de Indische Regeering vooral in de eerste jaren van den Atjeh oorlog steeds de medewerking van het bestuur der Straits Settlements heeft ondervonden, zoo is het aan de andere zijde mijns inziens buiten twijfel, dat tengevolge van den voortdurenden oorlogstoestand in Noordelijk Sumatra,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

verschillende maatregelen die in verband hiermede genomen zijn, belemmerend op den handel werken en daardoor een ongunstigen invloed op dezen uitoefenen, zoodat de weinige instemming, die wij van uit die plaatsen ondervinden als niet geheel ongegrond moet beschouwd worden.

En dit zal te meer het geval worden naarmate de geest van verzet zich uitbreidt tot de bloeiende gewesten ter Oostkust in de Residentie Oostkust van Sumatra, en tengevolge daarvan de rust en veiligheid ook aldaar zullen afnemen zeer ten nadeele natuurlijk van de gewichtige handelsbelangen die daarbij betrokken zijn en waartoe ook buitenlandsche behooren.

De ontwikkeling dier residentie kan niet genoeg toegejuicht worden en is zeker een der weinige lichtpunten in de geschiedenis van ons Indisch Rijk in de laatste jaren. Wil die gunstige toestand blijven voortduren en zich verder ontwikkelen, dan dient de Regeering in de eerste plaats zorg te dragen voor afdoende bescherming van hen, die zich daar vestigen en zoolang de toestand in Atjeh blijft zooals zij nu is, zal zulks hoe langer hoe meer inspanning kosten.

De bewering dat wij meester zijn in ons eigen huis is volkomen juist, maar toch kan ik mij voorstellen dat onze zooveel machtiger naburen ons eindelijk aan de verplichting zullen herinneren, dat wij dan ook voor rust en orde in ons huis moeten zorg dragen ter voorkoming dat hunne belangen voor zooverre zij daarbij betrokken zijn daardoor gedurende langen tijd min of meer benadeeld worden.

De woorden door de heeren Brantsen en van der Hoeven in de zitting der 2e kamer van 9 Juni 1884 gesproken bij gelegenheid van de interpellatie van eerstgenoemde omtrent de Nisero-kwestie verdienen warme toejuiching en de goedkeuring welke de houding der Regeering verwierf, nadat

PERPUSTAKAAN NASIONAL

zij het door Engeland gedane voorstel van bemiddeling had afgewezen, bewijst dat de groote meerderheid der volksvertegenwoordiging daarmede instemde. Willen wij ons echter op dat standpunt blijven handhaven, dan brengt zulks in de eerste plaats de verplichting mede, dat de maatregelen der Regeering haar in staat stellen daartegen zooveel mogelijk te waken en door het verlaten der posten ter Noord en Oostkust beweer ik, dat wij juist het tegenover gestelde gedaan hebben.

Aannemende dat zooals ik boven zeide de omstandigheden ons werkelijk verplicht hebben de geconcentreerde stelling in te nemen, zoo zoude deze positie mijns inziens veel sterker geweest zijn, vooral ook tegenover het buitenland, wanneer die posten waren behouden gebleven, te meer daar, hetzij tengevolge hunner opheffing, hetzij tengevolge van andere redenen de concentratie gepaard is gegaan met eene vermindering der scheepsmacht in het station Noordelijk Sumatra nadat de zoogenaamde blokkade was opgeheven. Instede van vermindering had zij mijns inziens eerder met het tegenovergestelde moeten zijn gepaard gegaan en hadden als toen tevens die maatregelen genomen moeten worden in het belang van handel en scheepvaart en van wering van den invoer van contrabande welke tijdens het hierboven genoemd bezoek van den Gouverneur Generaal 's Jacob aan Atjeh in de toen gehouden conferentie waren voorgesteld.

Deze maatregelen bestonden hoofdzakelijk in het openstellen van meerdere plaatsen voor den uitvoer der producten onder dien verstande, dat de invoer alleen op de plaatsen waar ons bestuur gevestigd was kon plaats hebben en dat aan boord der schepen, die producten kwamen halen van af het oogenblik dat zij van bovengenoemde plaatsen vertrokken totdat waarop zij de kust verlieten toezicht zou

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gehouden worden door speciaal voor dat doel aangestelde ambtenaren. Werden die maatregelen naar behooren toegepast, dan zou waarschijnlijk wanneer zij bleken doelmatig te zijn, daarna vermindering der Zeemacht mogelijk geweest zijn.

In »mijne opmerkingen en beschouwingen omtrent het Personeel der Zeemacht in Nederland en Indië," zoo ook in mijne brochure: »De bezuinigingen van den Minister van Koloniën, enz." heb ik er reeds op gewezen, dat in verband met den staatkundigen toestand in ons Indisch rijk, vermindering der Indische Militaire Marine mij onraadzaam voorkwam. Zonder dien toestand al te donker in te zien meende ik toch te mogen verklaren, dat er hier en daar in den archipel aanleiding genoeg bestond om de Regeering in nieuwe moeielijkheden te brengen en dat ik niet geheel mis gezien heb, bewijzen de gebeurtenissen na dien tijd voorgevallen in Djambi, ter Westkust van Borneo, de voorvallen in de Residentie Oostkust van Sumatra en de gevallen van strandroof, die daar meermalen blijven plaatshebben, terwijl hieronder ook moeten gerekend worden hetgeen op Java zelve is voorgevallen.

Alhoewel deze laatsten volgens de inzichten der Regeering van weinig aanbelang schijnen te zijn, en zij dan ook geenerlei maatregelen van bizonderen aard ten gevolge hebben gehad, leveren zij misschien juist het bewijs van eene stille maar toch voortdurende uitbreiding van het Mahomedaansche fanatismus, zelfs onder de bevolking van het tot nu toe immer zoo rustige Java en verdienen zij daarom niet uit het oog verloren te worden bij een beoordeeling van den politieken toestand in algemeenen zin.

De feiten die zich in Djambi hebben voorgedaan, zooals het aanleggen van eene benting beneden onze vesting ten

PERPUSTAKAAN NASIONAL

einde van daaruit op voorbij varende schepen te kunnen vuren en van uit welke benting Z. M. Stoomschip »Soembing" een viertal raakschoten ontving, het bemachtigen van eene voor de kg. Saba liggende kruisboot, het in brand steken der steenkolenloodsen, zijn bewijzen van zeldzaam brutalen aard en van ernstig verzet, terwijl het vuren op voorbij gaande vaartuigen, wanneer deze eene vreemde vlag hadden gevoerd, zeer geschikt zou geweest zijn om ons op nieuw in internationale moeielijkheden te brengen.

En de houding der Regeering ook hier aangenomen, is zeker niet geschikt om haar prestige in de andere deelen van den archipel te verhoogen.

Wel erken ik ten volle de moeielijkheid, om aldaar vooral in verband met de geographische gesteldheid der streek afdoende op te treden, zoodat de wijze, waarop zulks zou moeten plaats hebben, ernstige overweging eischt, maar de thans genomen maatregelen, bestaande in eenige versterking van het garnizoen en het stationneeren van twee oorlogschepen op de rivier, zoowel om de vaart te beveiligen als om het garnizoen zoo noodig hulp te verleenen, zullen geene verandering in den toestand brengen.

En in werkelijkheid kan eigenlijk aan dien toestand geen andere naam gegeven worden, dan dat wij aldaar in onze vestiging opgesloten zijn.

Bedenkt men hierbij dat deze gespannen toestand in het Djambische rijk reeds sints jaren duurt en eerst in het afgeloopen jaar tot feitelijkheden is overgegaan, dan kan het mijns inziens niet anders of de houding die de Regeering ook hier ten gevolge van den drang der omstandigheden verplicht is aan te nemen, moet nadeelig op haar gezag werken.

In het algemeen zal intusschen zoowel hier als elders de

PERPUSTAKAAN NASIONAL

aanwezigheid van een oorlogschip grooten steun geven aan het bestuur, de bezetting enz., maar tevens zal daardoor uitbreiding van het verzet voorkomen worden, in afwachting dat later op meer effectieve wijze door leger en vloot gezamentlijk wordt opgetreden. Die steun van een oorlogschip wordt dan ook telkens door het Civiel bestuur ingeroepen, wanneer de omstandigheden daartoe aanleiding geven; Palembang en Djambi in de laatste jaren, zoo ook Bandjermasin in 1882 kunnen daarbij als voorbeeld dienen, maar hij zal evenmin verleend kunnen worden wanneer de Indische militaire marine blijft in den toestand, waarin zij weder spoedig vervallen zal zijn, als wanneer zij belangrijk verminderd wordt.

In de 3e plaats acht ik thans het oogenblik ongunstig om de voorgestelde reorganisatie tot stand te brengen, op grond van den ongunstigen toestand, waarin het materieel der Indische militaire marine zich thans bevindt.

Toen bij het uitbreken van den Oorlog met Atjeh bleek hoe de zeemacht verwaarloosd was, (*) zoodat zij in werkelijkheid niet aan hare verplichtingen kon voldoen, ging er een kreet van verbazing in de volksvertegenwoordiging op en had zulks het aftreden van den Minister Broex ten gevolge; wat het gekost heeft om haar uit dien toestand van verval op te heffen en welke maatregelen er toen genomen moesten worden ligt een ieder nog versch in het geheugen. En terwijl het in den laatsten tijd niet aan waarschuwingen heeft ontbroken, wordt ruim 10 jaren later te midden van

(*) Ter bevestiging van dit trouwens overgenoeg bekend feit zij aangehaald, dat in de Raadsvergadering der Raad van Indië van den 21en Februari 1873 door den Commandant der Zeemacht was gewezen op den onvoldoenden toestand, waarin de Zeemacht in Neerlandsch-Indië verkeerde, een toestand waarop reeds zoo herhaaldelijk vroeger de aandacht der Regeering was gevestigd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

al het gepraat over grondwetherziening, onderwijs, tarieven, kiestabellen enz., enz. dezelfde fout begaan, tot dat de natie opnieuw door ernstige voorvallen uit haren droom gewekt zal worden en alsdan op nieuw tot de ervaring zal komen, dat er ook andere belangen zijn dan het beslechten van bovengenoemde twistpunten en dat er blijvend meerdere belangstelling moet getoond worden in hetgeen betrekking heeft op ons Indisch rijk, waaraan Holland, zoo niet alleen zijne grootheid, dan toch zeker zijn rijkdom te danken heeft.

Ten einde na te gaan in welken toestand het materieel der Indische militaire marine zich thans bevindt in vergelijk met dien van het jaar 1873, zij medegedeeld, dat volgens de opgave voorkomende in de Naamlijst der Koninklijke Nederlandsche Marine, uitgegeven door de zorg van het Departement van Marine, respectievelijk aanwezig waren, de wachtschepen en opnemingsvaartuigen buiten rekening latende:

op 1° Januari 1873: Rad. ss. 1e kl. 1; id. 2e kl. 2; id. 3e kl. 4; id. 4e kl. 3. Schroefs. s. 3e kl. 1; id. 4 kl. 4; totaal 15.

op 1° Januari 1886: Rad. s. s. 1e kl. 0; id. 2e kl. 2; id. 3e kl. 2; id. 4e kl. 4. Schrs. s. 3e kl. 0; id. 4e kl. 10; totaal 18.

Het aantal schepen was dus op laatstgenoemden datum 3 grooter, zoodat alleen op het aantal afgaande de toestand gunstiger zoude schijnen; hierbij moet echter in aanmerking genomen worden, dat volgens de lijst van 1873 alstoen in aanbouw waren 4 schroefstoomschepen 4e kl. en 1 raderstoomschip 4e kl., terwijl op 1 Januari 1886 geen enkel schip in aanbouw was, zijnde het derwaarts vertrokken nieuwe schroefstoomschip »Java" reeds onder het aantal van 18 begrepen.

Was de toestand van het materieel in 1873, zooals reeds

PERPUSTAKAAN NASIONAL

opgemerkt is ongunstig, uit het koloniaal verslag over 1885 blijkt mijns inziens, dat hij thans niet veel beter is.

Uit dat verslag toch blijkt in verband met hetgeen dienaangaande vermeld wordt in het Jaarboekje voor de Kon. Ned. Marine 1884—1885, hetwelk na het indienen van het verslag is uitgekomen, dat op 1 April 1885 in dienst waren de navolgende schepen, wier toestand achter hunne namen is aangegeven:

Raderstoomschip	2e kl.	Bromo. . .	in goeden staat.
do.	2e »	Merapi. . .	in goeden staat.
do.	3e »	Banka . . .	komt wellicht in het begin van dit jaar te ontvallen.
do.	3e »	Borneo. . .	zal hoogstens tot in 1887 duren.
do.	4e »	Soembing .	in goeden staat.
do.	4e »	Oenarang .	(21 April in dienst gesteld) komt in het najaar voor nieuwe ketels in aanmerking.
do.	4e »	Sindoro . .	komen tegen het einde van het jaar hetzij voor kapitale ketelherstelling, hetzij voor nieuwe ketels in aanmerking.
do.	4e »	Salak . . .	
do.	4e »	Onrust. . .	(21 April buiten dienst gesteld) moet onmiddelijk nieuwe ketels hebben.
Schroefstoomsch.	4e »	Samarang .	in goeden staat.
do.	4e »	Madura . .	in goeden staat, vereischt dikwerf voorziening wegens het lekken der vlampijpen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Schroefstoomsch.	4e kl.	Bali	in goeden staat, als boven. (*)
do.	4e »	Benkoelen . .	in goeden staat, als boven, in dezen bodem zijn witte mieren ontdekt; (is den 17e September 1885 buiten dienst gesteld ter reparatie.)
do.	4e »	Batavia	in goeden staat; de ketels zijn oud, zoodat de belasting der veiligheidskleppen reeds zijn verminderd van 65-50 Eng. pd.
do.	4e »	Pontianak . .	in vrij goeden staat.
do.	4e »	Sambas	in vrij goeden staat,
do.	4e »	Banda.	in vrij goeden staat, (is 20 Augustus '85 buiten dienst gesteld ter herstelling, waarmede nog geen aanvang genomen is.)
do.	4e »	Palembang . .	dekken en betimmering oud, heeft witte mieren.
do.	4e »	Riouw	deze bodems zullen ver-
do.	4e »	Bandjermasin,	moedelijk in het begin of in den loop van 1886

(*) In Mei 1885 behoefde dezen bodem p.m. 20 maanden na zijne indienststelling 15 etmalen voor de reis van Telok Sewawe via Singapore naar Sourabaia; de grootste vaart bij prachtige stoomgelegenheid, geen wind en kalme zee 85 à 90 omwentelingen en 60 stoomdruk bedroeg toen $4\frac{3}{4}$ mijl.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

afgeschreven moeten worden, tenzij laatstgenoemde bij onderzoek nog een nieuwe huid blijkt waard te zijn, is 24 Aug. buiten dienst gesteld.)

Schroefstoomsch. 4e kl. Makasser . . . in goeden staat, (in conservatie.)

do. 4e » Padang . . . . in goeden staat, (in herstelling, is 14 Sept. '85 buiten dienst gesteld.

terwijl er een schroefstoomschip 4e klasse in aanbouw was, ter vervanging van de Riouw. (*)

Men ziet uit deze opgave dat de Indische Regeering zich met weinig tevreden stelt, want schepen die telkens voorziening behoeven wegens het lekken der vlampijpen, of met oude ketels in goeden staat te noemen, of in vrij goeden staat wanneer zij eenige maanden later buiten dienst moet gesteld worden, (zie Banda) is waarlijk de eischen al heel laag stellen. (†) Mijns inziens blijkt eerder uit dezelve, dat

---

(*) In werkelijkheid is dus het aantal in dienst zijnde schepen na Augustus 1885 met 2 verminderd.

(†) Uit het koloniaal verslag van 1884 blijkt, dat het optimisme der regeering betreffende de vloot toenmaals zoo mogelijk nog grooter is.

Daarin toch staat te lezen op bladz. 44:

Van de raderstoomschepen 3e kl. zijn van de Banka en Borneo spanten en buitenhuid belangrijk in dikte afgenomen, zoodat zij nog slechts tot in 1886 hoogstens 1887 gerekend worden.

Van de 5 raderstoomschepen 4e kl. moet de Onrust een nieuwe ketel hebben, zal de Salak daarvoor weldra in aanmerking komen, terwijl de ketels der Oenarang, alhoewel voor het oogenblik nog in goeden staat, het echter slechts korten tijd zullen uithouden.

Tot de 7 Schroefstoomschepen 4 kl. met zinken huid behoort de nieuwe

PERPUSTAKAAN NASIONAL

met uitzondering van eenige weinige schepen zooals de Bromo, Merapi, Soembing, Samarang, Makassar en Padang de toestand hoogst bedroevend moet genoemd worden en dat ik niet te veel gezegd heb met te verklaren, dat de Indische militaire marine thans weder evenals in 1873 in vervallen toestand verkeert, en misschien is de toestand nu nog treuriger, want met de vorenstaande lijst voor oogen zal weldra het grootste gedeelte gedurende korter of langer tijd wegens reparatie aan den dienst onttrokken moeten worden. In afwachting dat alsdan ieder zijn beurt krijgt worden de overigen dan des te meer opgevaren en moeten deze blijven voortsukkelen en wat zulks beteekent weet ieder mijner collega's. Hoe belemmerend zulk een toestand der schepen op den dienst werkt, heb ik gedurende mijn jongste verblijf te Atjeh ondervonden; op de schepen kan nimmer onvoorwaardelijk gerekend worden, zoodat zij dikwijls juist in urgente gevallen niet beschikbaar zijn of hunne zendingen tijdelijk niet kunnen volbrengen, de vaart wordt belangrijk verminderd, enz. enz.

Waarlijk er behoort mijns inziens bij den verantwoordelijken Minister van Koloniën grooten moed toe, om onder die omstandigheden de toekomst vol vertrouwen en onbezorgd

---

Bali (hierboven blijkt dat dit nieuwe schip reeds het volgend jaar voortdurend last heeft van het lekken der vlampijpen.)

De 6 ouderen, waarvan de Batavia sedert Juni 1883 in conservatie, verkeeren over het algemeen in goeden staat voor zooveel de rompen betreft, alleen van de Makasser zijn de dekken en huid slecht, terwijl de Samarang boutziek is. De meeste van het 6tal hebben evenwel vrij oude ketels, die tengevolge van lekken der vlampijpen dikmaals voorziening vereischen, inzonderheid de Makassar en Padang, die spoedig nieuwe ketels moeten hebben.

De zinken huid levert een groot nadeel op door het spoedig aangroeien. De toestand met betrekking tot het voorhanden materieel is dus, zooals uit het voorafgaande blijkt, gunstig te noemen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

te gemoet te gaan, zonder afdoende maatregelen te nemen, om hetzij er al of niet eene reorganisatie tot stand komt, tijdig in de aanvulling der vloot in Indië te voorzien en de vraag mag dan ook mijns inziens gesteld worden in hoeverre het in 's lands belang te verdedigen is om in afwachting eener latere beslissing het materieel te laten komen in den toestand zooals hierboven aangegeven is. (*) Een noodwendig gevolg van dien toestand zal zijn, dat, terwijl de politieke toestand van dien aard is, dat de diensten van de Indische militaire marine gevergd steeds grooter worden en deze, hoedanig ook de loop der zaken ter Noordkust Sumatra moge zijn, toch altijd met de diensten in dat station bezwaard blijft, de toestand van het materieel steeds slechter zal worden. Wordt dan werkelijk tot de reorganisatie, dat wil zeggen tot vermindering overgegaan, dan zal spoedig blijken, dat het materieel waarmede zij alsdan in werking komt weldra niet bij machte zal zijn om aan zijne verplichting te voldoen en nieuwe teleurstellingen zullen alsdan niet uitblijven, en ik acht het mijnen plicht nogmaals daartegen te waarschuwen.

Het zoude mij buiten de grenzen van het door mij behandelde onderwerp leiden wanneer ik de oorzaken zou willen opsporen, iets waartoe ik mij buitendien niet in staat zou achten, van al den tegenspoed dien de Marine met hare schepen ondervindt in vergelijk met de particuliere maatschappijen, wier schepen aanhoudend in de vaart zijn, lange trajecten meestal zonder belangrijke stoornis afleggen, van ketels voorzien zijn die veel langer duren enz. enz. Zouden maatschappijen als de Nederland, Ned. Ind. Stoomvaart-

(*) Alvorens dit opstel geheel gereed was, werd in de Nieuwsbladen medegedeeld dat 2 schepen voor de I. M. M. in aanbouw zijn gebracht.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

maatschappij en anderen aan hunne verplichtingen kunnen voldoen, wanneer bij hunne schepen hetzelfde plaats vond als bij de oorlogschepen?

Toch zouden zoowel 's lands financiën als de dienst er mede gebaat zijn, wanneer de redenen daarvoor opgespoord konden worden en zoodoende verklaard werd waardoor bijv. de »de Ruijter" na het doen zijner eerste reis bij aankomst in Indië belangrijke reparatie aan de machine heeft noodig gehad? Waardoor de Bromo en Merapi na ongeveer 6 jaar in dienst te zijn geweest nieuwe ketels moeten hebben?

Waardoor de Samarang na nog geen 3 jaar in dienst te zijn geweest buiten dienst moest gesteld worden wegens belangrijke herstelling aan de ketels?

Waardoor de Benkoelen op de uitreis bij herhaling defecten aan de machines had en bij aankomst in Indië belangrijke herstelling noodig had?

Waardoor de Madura op de uitreis aanhoudend last had van lekken, zoowel in het boven- als in het benedenschip en verschillende gebreken ondervond, zoodat ook zij bij aankomst in Indië hoogst noodige voorziening moest ondergaan?

Waardoor de Bali na nog geen twee jaar in dienst te zijn geweest telkens voorziening aan de stoomketels vereischte? enz.

Waren eenmaal die oorzaken, welke tot deze toestanden aanleiding gegeven hebben, opgespoord, dan zoude blijken in hoeverre zij gelegen zijn in de wijze van ontwerpen, aanschaffing en aanbouw van het materieel dan wel dat zij te vinden zijn in het personeel dat aan boord met het beheer der werktuigen is belast of misschien in beiden en daardoor maatregelen kunnen genomen worden om tot eene betere toestand te geraken, al waren die maatregelen dan ook van zeer ingrijpenden aard.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

In stede van waar de Heer VREEDE, na een tal van klachten over den toestand van het materieel in Indië opgenoemd te hebben, op blz. 166 vraagt of de oorzaak daarvan niet moet gezocht worden in de geplitste ministerieele verantwoordelijkheid, zoo geloof ik dat de oorzaken van dien toestand elders moeten gezocht worden en misschien door de oplossing der bovengenoemde vragen aan het licht zouden komen.

Uit het feit dat de Heer VREEDE een zijner redenen voor de vermeerdering der Gouvernements-Marine bijna uitsluitend grondt op de weinige vaart der oorlogschepen, iets wat zoowel blijkt uit het voorkomende op blz. 126 als uit zijne bijlage 2 moet mijns inziens afgeleid worden, dat hij veronderstelt dat het niet mogelijk is, om in den toestand der schepen van de I. M. M. verbetering te brengen. Bij eene beoordeeling zijner bijlage 2 moet bovendien in het oog gehouden worden, dat door hem in den staat op bijlage 2 alleen een vergelijk wordt gemaakt tusschen de verschillende typen oorlogschepen en type »Zwaluw" der Gouvernements-Marine, het eenigste misschien dat een zuinig kolenverbruik heeft. Ware in dat vergelijk tevens opgenomen de zoogenaamde rader-zeestoomschepen, die volgens den Heer BURMEISTER (in deze zeker een bevoegd beoordeelaar) een betrekkelijk groot kolenverbruik (2000 à 2200 Kg.) per wacht hebben en die in werkelijkheid in alle overige opzichten verre boven het type »Zwaluw" te verkiezen zijn, dan zou de vergelijking zeker juister zijn genomen en gedeeltelijk tot andere resultaten leiden.

Ik stel daartegenover de vraag hoedanig de dienst bij andere zeemogendheden zou moeten verricht worden, wanneer ook hun materieel bijna voortdurend verkeerden in een' toestand als die der Indische militaire marine? Bij deze toch kruisen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

bijna alle schepen, zoo groot als klein, bijna voortdurend op den grooten oceaan, iets wat met onze vier- en vijfmijls stoomers ondoenlijk zou zijn. Het is toch niet aan te nemen dat zulk een toestand alleen een gevolg is van den dienst, die onze oorlogschepen in Indie te verrichten hebben.

Na in het bovenstaande aangetoond te hebben waarom ik vermindering der I. M. M. afkeur, en alzoo in het algemeen mijne gronden tegen dien maatregel ontwikkeld te hebben, zoo wil ik alsnu trachten na te gaan, welke de redenen kunnen zijn die daartoe aanleiding kunnen gegeven hebben, of juister uitgedrukt, die haar noodzakelijk of wenschelijk zouden kunnen doen zijn.

Al dadelijk kan de meening uitgesproken worden. dat die redenen in hoofdzaak zullen gelegen zijn, ten 1e in het beschikbare personeel en ten 2e in het finantieele gedeelte der zaak.

In de eerste plaats dient daarom te worden nagegaan, welk personeel er benoodigd is, om de diensten die de zeemacht te vervullen heeft naar behooren te kunnen volbrengen, wanneer het daarvoor bestemde materieel tot een minimum is teruggebracht.

Het zal wel geen betoog behoeven, dat de vaststelling van dit minimum materieel een zeer moeielijk vraagstuk is, dat, terwijl men daarbij binnen zekere grenzen gebonden is aan de moeielijkheid om in het personeel te voorzien en tevens ook rekening moet houden met de kosten die daaraan besteed kunnen worden, in hoofdzaak beheerscht wordt door diensten die men de zeemacht wil opdragen.

Het standpunt waarop schrijver dezes zich plaatst bij de vaststelling der diensten, die door de Nederlandsche Zeemacht moeten verricht worden, heeft hij reeds vroeger in zijne meergenoemde brochure ontwikkeld en deze komen in hoofdzaak neder op het vervullen der tweeledige taak,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

namelijk diensten in of in verband met het moederland en diensten in de koloniën.

Tot de eersten behooren het verdedigen van het moederland en het doen van enkele reizen 's jaars tot vertoon van de vlag en tot oefening van het personeel, tot de tweede het aanwezig zijn in de koloniën 1° van eenige groote schepen ten einde op te kunnen treden ter bescherming tegen een buitenlandschen vijand en 2° van een voldoend aantal kleinere schepen ter handhaving van het gezag, ter bescherming van personen en eigendommen enz.

Bij de inneming van dat standpunt heeft hij de ernstige overtuiging, dat wij onze nu toch al reeds zoo bescheiden plaats als maritieme en koloniale mogendheid moeten behouden en tevens dat het niet mogelijk is een in alle deelen bruikbaar personeel te hebben, wanneer zijn diensten zich alleen zouden bepalen tot het bemannen van het materieel voor den binnenlandschen dienst, daar juist de diensten in Indië verricht in de meeste gevallen voor jong en oud eene zeer goede oefenschool zijn.

De sterkte van het personeel, benoodigd voor de verdediging van het moederland, hangt af van het materieel, dat daarvoor noodig wordt geoordeeld, en daar dit materieel in hoofdzaak is vastgesteld, zoo is dit gedeelte van het vraagstuk gemakkelijk op te lossen. Het daarvoor bestemde materieel heeft sinds het jaar 1878 in hoofdzaak geene verandering ondergaan; door het verloren gaan van Z. M. »Adder," is het aantal monitors met een verminderd, terwijl het aantal torpedobooten eenigszins is vergroot en waarschijnlijk nog eenige uitbreiding zal ondergaan. Voor de overige diensten voor of in verband met het moederland moet bovendien gerekend worden op twee der thans bestaande schroefstoomschepen 1e klasse, hetzij dat deze buitengaats

PERPUSTAKAAN NASIONAL

zijn tot het doen van reizen tot vertoon van de vlag of tot oefening, hetzij met bestemming naar O.-I. of op de terugreize van daar.

Het personeel benoodigd voor het materieel der defensie komt voor op den hieronder volgenden staat A, welke gegrond is op de onlangs vastgestelde bemanningslijsten. Het personeel benoodigd voor de Zeemacht in W.-I. en de buitenlandsche dienst komt voor op staat C. Voor de W.-I. is gerekend op een schroefstoomschip 1e kl. voor het station Curaçao, overeenkomstig met hetgeen dienaangaande door den Minister van Marine is medegedeeld en op een schroefstoomschip 4e kl. voor het Station Suriname. Voor de Buitenlandsche dienst is gerekend op een schroefstoomschip 1e kl., tot het doen van oefeningstochten of vertoon der vlag. In verband met het feit, dat de beide Ramtorenschepen waarschijnlijk nog geruimen tijd deel uit zullen maken van Auxiliair Eskader, en dat dientengevolge de aflossing der beide S. S. S. 1e kl. slechts om de 3 jaren behoeft plaats te hebben, is de aflossing door mij buiten rekening gelaten, daar daartoe als dan het S. S. S. 1e kl. voor buitenlandschen dienst kan aangewezen worden. (*)

Evenzoo zijn de schepen welke in dienst zijn tot het houden van politie toezicht op de visscherij buiten rekening gelaten, daar deze wanneer er eenige kans bestaat, dat ons land in oorlog zal komen, wel binnengaats zullen gehouden worden, zoodat hun personeel alsdan beschikbaar komt.

De sterkte van den staf wordt in detail aangegeven op

(*) Zooals men ziet is op deze staat slechts gerekend op 1 Schroefstoomschip 1e klasse voor het doen van oefeningstochten; nu er een schip van dat charter te Curacao gestationeerd is en in dat station ruimschoots gelegenheid bestaat tot het doen van oefeningstochten, komt mij zulks voldoende voor, wanneer ten minste gedurende het geheele jaar gekruisd wordt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

den staat B.; de niet genoemde betrekkingen kunnen tijdelijk opgeheven worden in geval van oorlog.

Moeielijker is het om te geraken tot de sterkte van personeel voor den dienst in O. I. vereischt, daar het materieel hiervoor benoodigd geheel afhangt van de meerdere of mindere uitbreiding die men aldaar aan de werkkring der oorlogsmarine wil geven. Reeds menigmaal heeft de vaststelling van dat materieel aanleiding gegeven tot enquêtes en commissiën en evenzoo is zij reeds meermalen in verschillende geschriften besproken en ook het onderwerp geweest van discussiën in de Nieuwediepsche vereeniging; de conclusiën, waartoe men meende te moeten komen, liepen echter dikwijls veel uit elkander.

De moeielijkheid is des te grooter, omdat naar ik meen nog nimmer een algemeen stelsel omtrent de verdediging der koloniën in O. I. in werkelijkheid is vastgesteld, zoodat ook nimmer is aangegeven welke taak de Zeemacht daarbij te vervullen zal hebben. En wat aangaat de overige diensten, die zij aldaar te verrichten heeft, kan men op grond der herhaalde wijzingingen die in hare daarvoor vastgestelde formatie zijn gebracht ook niet verklaren, dat er een vast stelsel dienaangaande bestaan heeft.

Het eenigste wat vastgesteld is na de finantieele scheiding van de marine in O. I. welke bij Kon. besluit van 18 November 1866 was voorbereid, bestaat daarin, dat als toen in principe werd aangenomen, dat er in die gewesten eenige groote schepen aanwezig zullen zijn wier taak in hoofdzaak zou zijn, de verdediging der koloniën tegen een' buitenlandschen vijand, waarbij zij zooveel noodig en mogelijk zoude bijgestaan worden door de overige oorlogschepen. Deze scheepsmacht bleef in hoofdzaak ten koste der Nederlandsche Regeering en kreeg den naam van Auxiliair Es-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

kader; hare sterkte werd bepaald op 6 schepen, een aantal dat echter reeds kort daarna en wel in 1871 werd teruggebracht op 4 en sinds dien tijd onveranderd is gebleven.

Het verdedigen onzer koloniën tegen een' buitenlandschen vijand hier overigens buiten bespreking latende, wil ik er echter alleen op wijzen dat het mijns inziens dringend noodig is, om deze zoo gewichtige aangelegenheid onder den aandacht der regeering te brengen, en het tot dusver gevolgde stelsel van onverantwoordelijke zorgeloosheid te verlaten. Uit den aard der zaak is het onmogelijk zulk eene uitgestrektheid geheel te verdedigen, maar men moet vaststellen tot welk gedeelte men zich bepalen wil, welke rol ieder daarbij te vervullen heeft enz. en gebruik makende van de thans verkregen ervaring op het gebied der torpedo's kan er zeker met betrekkelijk geringe middelen al veel afgedaan worden.

Zoo als ik boven zeide, behoort verder tot de taak der Zeemacht in de koloniën de handhaving van het gezag met al wat daartoe kan gerekend worden, de uitoefening voor zooveel noodig van de politie te water, waaronder vooral behoort het tegengaan van zee- of strandroof, vertoon der vlag en het verrichten van zuiver militaire diensten. De scheepsmacht daarvoor bestemd kreeg den naam van Indische militaire marine, hare sterkte onderging herhaaldelijk wijziging, hetzij op grond van gehouden enquêtes of commissiën, hetzij op grond van voorstellen van ministers.

Na de invoering van den stoom werd in 1852 door eene commissie de sterkte aangegeven der vloot, die voor het eerst alleen uit stoomschepen zou bestaan, als volgt: 4 kuilkorvetten met hulpstoomvermogen, 10 schroefstoomers van 50 p. k., 14 stoomschepen van 200—70 p. k. en 2 wachtschepen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Gaf daarop de Commissie van enquête in haar verslag van September 1862 aan, dat zij in O.-I. behalve 4 of 6 groote stoomschepen, 6 schroef- en 6 raderstoomschepen, benevens een aantal kleine raderstoombooten noodig oordeelde, reeds drie jaar later werd aan eene commissie de vraag in overweging gegeven, aan welke vereischten het materieel der Zeemacht aldaar moest voldoen. Door deze werd in verband met de adviezen van daaruit ontvangen, noodig geoordeeld 3 ramschepen, 2 groote raderstoomschepen, 13 raderstoomschepen van verschillende klasse en 10 schroefstoomschepen, totaal 25 stoom- en 3 ramschepen.

Nadat nu de scheiding was tot stand gekomen, bedroeg de sterkte in het jaar 1868, 18 stoomschepen, 4 wachtschepen en 1 opnemingsvaartuig.

Een paar jaar later had er al weder wijziging plaats, ditmaal naar ik meen ingevolge het oordeel van den toenmaligen minister van marine in overeenstemming met de wetgevende macht, ten gevolge waarvan in 1871 de sterkte werd vastgesteld op 16 stoomers, 4 wachtschepen en 2 opnemingsvaartuigen.

Nu kwam de beurt aan den Minister van koloniën, die in 1872 was opgetreden, volgens zijn advies kon men nog verder gaan met vermindering en was een aantal van 19 schepen voldoende voor den dienst in den archipel waarvan er echter 7 waren bestemd voer het station Noord-Sumatra, zoodat in vergelijk met de vroegere sterkte, deze in werkelijkheid was teruggebracht tot 12 stoomschepen.

Deze opgaven samenvattende blijkt daaruit dat het aantal schepen dat voor den dienst in de koloniën in O. I. noodig werd geoordeeld bedroeg in 1852, 28 stoomschepen, in 1862 17 met een zeker aantal kleinere, in 1864 28 waaronder 3 rammen, in 1868 18, in 1871 16 en in 1872 12, waarbij

PERPUSTAKAAN NASIONAL

echter in aanmerking genomen moet worden, dat onder de beide eerste cijfers moeten gerekend worden de schepen, die later afzonderlijk onder het Auxiliair eskader voorkomen, terwijl bij het laatste nog gerekend moet worden 7 schepen voor het Station Noord-Sumatra. Na 1864 vermindert het aantal dus belangrijk en wel van 25 tot 12, want voor het jaar 1872 bestond het laatsgenoemde Station nog niet, zoodat bij dit vergelijk de 7 voor dat Station bestemde Schepen buiten rekening blijven.

Volgens den Heer DE GROOT (*) bedroeg de sterkte der I. M. M. van 1874 tot 1880 gemiddeld 25 stoomschepen; deze vermeerdering vond plaats nadat bij het uitbreken van den oorlog met Atjeh gebleken was, dat de Zeemacht niet in staat was aan hare roeping te voldoen en in zeer vervallen toestand was geraakt.

Na het jaar 1880 valt weder vermindering waar te nemen, daar het aantal in 1881 23 en in 1882 nog maar 20 Stoomschepen bedroeg, terwijl volgens de naamlijst van 1886 de sterkte op 1 Januari bestond uit 22, waarvan er echter slechts 18 in dienst waren.

Bij het beoordeelen van bovengenoemde cijfers moet echter in aanmerking genomen worden, dat daaronder voorkomen eenige schepen die tijdelijk buiten dienst waren, tengevolge waarvan volgens het jaarboekje werkelijk slechts in dienst waren van 1 Januari 1875—1 Januari 1881 gemiddeld 20 en na dit laatste jaar slechts 18, komende dit aantal dus vrij wel overeen met het aantal van 19 dat met inbegrip van Atjeh in 1872 door den Minister van koloniën werd noodig geoordeeld.

(*) Eenige dezer opgaven zijn overgenomen uit de verhandeling van dien officier voorgedragen in de meergenoemde Nieuwediepsche vereeniging in hare vergadering van 4 April 1884.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Terwijl er nu omstandigheden geweest zijn die medegewerkt hebben om de zoo belangrijke vermindering van het aantal schepen, dat voor den dienst in O.-I. voor een gedeelte althans mogelijk te doen zijn, (ik wijs hier bijv. op de zeer uitgebreide particuliere stoomvaart) zoo is het duidelijk dat daarvoor eene grens bestaat, buiten welke niet kan gegaan worden zonder nadeel van den dienst in het algemeen.

Door den Heer DE GROOT werd in zijne voordracht het aantal, dat hij daarvoor noodig achtte, aangegeven, ook STAUNCH (*) deed zulks in zijne »Drie artikelen over de Zeemacht in O.-I.," terwijl de kapitein ter Zee H. DIJSERINCK, in zijne op 17 December j.l. in Burgerplicht gehouden lezing over »De roeping van Z. M. Zeemacht en een blik op haren toestand," spreekt van eene »concept nieuwe formatie." (§)

De sterkte in eene tabel samenvattende zal ik daarin tevens opgeven, welk aantal door mij als minimum noodig wordt geoordeeld, ten einde daardoor tot een vergelijk te kunnen komen.

Uit deze staat (staat D) (†) blijkt dat de sterkte volgens den

---

(*) Wanneer men de geruchten gelooven mag, dan is de schrijver dezer zeer lezenswaardige brochure, door de betrekking welke hij aan het D. v. M. te Batavia heeft waargenomen, een zeer bevoegd beoordeelaar.

(§) Het is mij volstrekt niet bekend of deze formatie die is, welke den grondslag uitmaakt van de aanstaande reorganisatie.

(†) De Heer VREEDE acht een scheepsmacht van 8 schroefstoomschepen 2e klasse en 2 ramtorenschepen, die tevens als wachtschepen dienst zullen doen als eenigste feitelijke Scheepsmacht en alzoo zonder Auxiliair Eskader voldoende, van welke in tijd van vrede 3 te Atjeh, 2 te Batavia en 3 te Sourabaija gestationeerd zullen zijn. Op blz. 159 zegt hij, dat in tijd van oorlog zeer spoedig ons eskader bestaande uit 10 schepen en de 8 torpedobooten zal kruisen.

Op papier zal dit zeker al zeer spoedig plaats hebben, in de practijk echter niet, want daar deze schepen bestemd zijn om den geheelen archipel te bekruisen zal men, wanneer zij ten minste voor dat doel gebruikt worden, wel mogen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Heer DE GROOT vrij wel overeenkomt met de concept formatie door den Heer DIJSERINCK genoemd en evenzoo dat die volgens STAUNCH en den schrijver nagenoeg gelijk is aan de bepaalde sterkte voor de jaren 1884 en 1885 volgens het koloniaal verslag. Bij de sterkte van den Heer DE GROOT moet echter in aanmerking genomen worden, dat door hem verder noodig wordt geacht een mobiel eskader, bestaande uit 2 ramtorenschepen en 4 kruisers 2e klasse, en dus 2 schepen meer dan het thans bestaande Auxiliair eskader.

In mijne meer genoemde brochure, heb ik reeds aangetoond, dat ik het getal waartoe de Heer DE GROOT, in navolging van den heer DE WAAL op historische gronden meent te moeten komen, juist op dezelfde gronden onvoldoende

---

aannemen dat in verband met den spoed waarmede men tegen ons kan optreden er minstens 2 of 3 der 8 S. S. S. op het appel zullen ontbreken, zoodat die macht daardoor belangrijk minder sterk zal zijn.

Een ander nadeel van dit stelsel is, dat juist het bekruisen van den geheelen archipel van uit Java alleen met groote schepen zeer tijdroovend en met het oog op het kolenverbruik zeer kostbaar is; men denke slechts aan den geheelen Molukschen Archipel, waar aanhoudende bekruising hoe langer hoe meer urgent zal zijn, en den tijd die daarbij verloren gaat voor de reizen van en naar Java en het kolenverbruik dat zulks tengevolge zal hebben.

Bovendien zal een noodwendig gevolg van zulk eene wijze van bekruisen, alleen met groote schepen, zijn, dat plaatsen wier toegangen minder diepgang vereischen nimmer door oorlogschepen bezocht zullen worden en dat bovendien de mindere locale bekendheid de Commandeerende Officieren tevens ongunstig op het resultaat der kruistochten zal werken.

Een ander nadeel van het door den Heer VREEDE aangegeven stelsel is, dat dit berust op het denkbeeld van detacheeren van een gedeelte der bemanningen op de Gouvernements Stoomschepen.

Niet alleen dat de half slachtige toestand waarin dezen daardoor komen, een toestand die voor den gezagvoerder nagenoeg onhoudbaar is, zooveel mogelijk vermeden, in stede van in principe aangenomen moet worden, maar de bemanningen der oorlogschepen moeten zooveel mogelijk, en zulks wel in de 1e plaats wanneer zij tegenover andere mogendheden zullen optreden, in hun geheel gehouden worden, wil men de schepen steeds geheel slagvaardig houden en den dienst geregeld doen plaats hebben.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

acht en het komt mij overbodig voor, zulks nogmaals aan te toonen. (*)

Dat het door mij gestelde aantal schepen niet te groot is, kan blijken uit hetgeen men in het koloniaal verslag van 1885 vindt opgeteekend. Daarin toch leest men, »Even als in 1883 kan ook dit jaar geen oorlogsbodem aangewezen

---

(*) Onder de vele voorbeelden die ik tot staving mijner meening in mijne brochure heb aangehaald, wil ik echter alleen hier nogmaals aanhalen de Z. O. afdeeling van Borneo.

Door den Heer DE WAAL werd destijds de meening geuit „dat er over eenige jaren geen oorlogschip meer te Bandjermasin zou noodig wezen". De verschillende woelingen welke in dat gewest nu en dan hebben plaats gehad, hebben die rooskleurige bewering echter geheel gelogenstraft en al moge dat gewest meer en meer tot rust komen, zoo zal men aldaar toch steeds groote waakzaamheid moeten betrachten.

En hiermede is tevens de vraag beantwoord van den Heer VREEDE, die luidt „gelooft ge dat de latere geschiedenis de noodzakelijkheid eener voortdurende aanwezigheid der oorlogschepen heeft aangetoond."

In hetgeen door hem iets verder wordt aangevoerd ligt mijns inziens eene ernstige beschuldiging tegen het civiel bestuur.

Dat de in het voorjaar van 1882 in de Boven Dousson uitgebroken onlusten niet waren te voorzien, mag afgeleid worden uit hetgeen plaats had. Ware zulks wel het geval geweest, dan zou terwijl een der 2 als toen tot dat station behoorende schepen aangewezen moest worden voor het bekruisen der N. O. kust, het andere zeker niet half December naar Java gegaan zijn om te dokken en dan had, dit eenmaal geschied zijnde, de Regeering maatregelen kunnen nemen om dezen bodem na afloop daarvan onmiddelijk naar zijn station te doen terugkeeren in stede van hem tot in het eind van Mei aan te wijzen voor missiën buiten hetzelve.

Een zoo ervaren ambtenaar als toen aan het hoofd van dat gewest stond zou, wanneer hij de onlusten had kunnen voorzien, zeker zijne voorzorgsmaatregelen genomen en de hoofdplaats, al was het dan ook slechts gedurende een paar weken, niet van een oorlogschip ontbloot hebben.

De spoed waarmede de Regeering voorzag in het versterken van leger en vloot in dat gewest, getuigde van den vrees dien bij haar bestond voor eene herhaling van den Bandjermasinschen krijg en ik heb reeds vroeger er op gewezen, dat waarschijnlijk alleen door de spoedige verschijning der oorlogschepen op de boven Dousson deze beneden Teweh rustig is gebleven, iets wat waarschijnlijk voor den „bejaarden oorlogstoomer" van den Heer DE WAAL eene te zware taak zoude geweest zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

worden voor de stations Westkust Sumatra en Riouw," en verder: »terwijl de Koningin Emma het geheele jaar deel uitmaakte der scheepsmacht te Atjeh." En zulks had plaats terwijl het aantal in dienst zijnde oorlogschepen gemiddeld 19 bedroeg.

Omtrent het soort der schepen door den Heer DE GROOT voorgesteld, veroorloof ik mij nog op te merken, dat ik het raderstoomschip 4e klasse ongeschikt acht om onder alle omstandigheden te kruisen op de kust van Banka en Billiton en de Oostkust van Borneo, daar zij in verband met de weersgesteldheid, die daar meermalen kan aangetroffen worden, niet als voldoende zeeschepen kunnen beschouwd worden. Zij behooren alleen beschouwd te worden als rivierschepen, die van eene gunstige gelegenheid gebruik moeten maken voor eventueele reizen van en naar Java.

Bij de beoordeeling van het door mij aangegeven aantal moet in aanmerking genomen worden, dat ik in principe de schepen behoorende tot het Auxiliair eskader zoo min mogelijk op Java wensch beschikbaar te houden; wat betreft de stoomschepen 1e klasse wensch ik hun Padang en wat betreft de ramtorenschepen Riouw als standplaats aan te wijzen, zoodat ik voor deze stations, vooral wanneer zij door Gouvernementsstoomers bezet zijn, geen oorlogschepen noodig acht.

In mijne lezing over het strafstelsel heb ik er reeds op gewezen, dat het voortdurend op Java verblijf houden dier schepen allernadeeligst werkt op de bemanning, niet het minst met het oog op hunne gezondheid en daarom moet zulks zooveel mogelijk vermeden worden. Beide door mij aangegeven standplaatsen bieden alles aan wat uit het oogpunt van oefening aan wal, passagieren, kruisterrein enz. kan verlangd worden en daar Padang rechtstreeks en Riouw

PERPUSTAKAAN NASIONAL

via Singapore in telegraphiesche gemeenschap met Batavia staat, blijven de schepen onder het bereik der vlag.

Van de kruistochten kan gebruik gemaakt worden tot vertoon van de vlag en zoo noodig tot het verleenen van steun aan het bestuur. Met opzet spreek ik hier niet van de stationsdiensten, daar ik het ook doelmatig acht vast te houden aan het principe, dat deze scheepsmacht alleen bestemd is tot het verrichten van militaire diensten; het verleenen van moreelen steun die misschien door feitelijke handelingen gevolgd moeten worden, behoeft daarvan echter niet uitgesloten te zijn.

Wat aangaat de indeeling der stations merk ik op, dat het bekruisen der Oostkust van Borneo door mij gebracht is onder het station Z. en O. afdeeling van Borneo.

Ik acht zulks doelmatig en zelfs noodzakelijk, daar die kust administratief onder dat gewest behoort. De kruistochten der oorlogschepen aldaar zullen het meest aan het doel beantwoorden, wanneer zij in overleg met het hoofd van het bestuur plaats vinden en de Commandeerende officieren hunne instructiën krijgen van den stations-commandant in dat station.

Deze indeeling heeft tevens het voordeel dat de door mij aldaar ingedeelde schroefstoomschepen ook de geheele Zuidkust van Borneo kunnen bekruisen, iets waartoe ik de raderstoomschepen 4e klasse in verschillende maanden van het jaar niet geschikt acht.

De Oostkust van Sumatra is door mij in twee deelen gesplitst met de Toengkalrivier als grens; de afstand der kust van Palembang tot Tamiang acht ik te groot voor een station en daar het bekruisen der kust tot Tamiang van uit het station Noordl. Sumatra ook wegens den grooten afstand bezwaar oplevert en de wenschelijkheid daarvan reeds meermalen door het civiel bestuur is aangetoond, met het

PERPUSTAKAAN NASIONAL

oog op de herhaald voorkomende gevallen van zee- en strandroof, acht ik het verkieselijk ook voor dat station een raderstoomschip 4e klasse aan te wijzen.

Voor de sterkte van het station Noordl. Sumatra oordeel ik 4 schepen noodig, met het oog op de groote uitgebreidheid van het te bekruisen terrein, dat strekt van af Singkel ter Westkust, tot aan Tamiang ter Oostkust; zoolang echter de toestand aldaar nog niet gunstiger is dan thans, zal deze sterkte echter niet voldoende zijn.

Voor het station Molukken acht ik 2 schepen minstens noodzakelijk, op grond niet alleen van het zeer uitgestrekt kruisterrein, maar ook in verband met de gebrekkige wijze waarop in een groot gedeelte van dien archipel ons gezag vertegenwoordigd wordt en de meerdere handelsbeweging, welke aldaar op sommige plaatsen, ook door vreemden, valt waar te nemen.

Evenzoo moet het station Celebes, al wordt de bekruising der Oostkust van Borneo er aan onttrokken, uit 2 schepen blijven bestaan, met het oog op de bekruising van de Timorarchipel en de kleine Sunda eilanden. (*)

Wat betreft de typen die door mij het doelmatigst geoordeeld worden, verschil ik in werkelijkheid niet veel van die welke door Staunch zijn aangegeven.

(*) Komt er werkelijk eenmaal eene telegraphische gemeenschap tot stand tusschen Java en de voornaamste plaatsen der buitenbezittingen zooals Makasser, Ambon, Ternate enz, dan zal het voortdurend stationeeren van oorlogschepen in de verschillende buitenbezittingen kunnen verminderen en daardoor de Indische militaire marine meer op enkele plaatsen kunnen geconcentreerd worden.

Zoolang die gemeenschap er niet is, en op grond der weinige productiviteit van dergelijke lijnen in verband met hunne kosten van daarstelling en personeel, vrees ik, dat zij misschien met uitzondering van Makassar nog wel voorcerst niet komen zal, geloof ik dat wij het stelsel van stationeering moeten blijven volgen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Mijn type Watergeus is waarschijnlijk iets grooter dan zijn schroefstoomschip van 1200 ton, en de overigen kunnen ook mijns inziens van geringer afmeting zijn dan de thans bestaande schroefstoomschepen 4e klasse. Voor deze heb ik aangenomen het type der Engelsche gunboats, met een vierkant getuigde mast.

Het type Watergeus heeft naar ik meen in Indië zeer goed voldaan; wordt dit type voorzien van eene krachtige machine overeenkomende met de eischen des tijds, waarmede zoo noodig een vaart van 10—12 mijl kan verkregen worden, zijnde in gewone omstandigheden een 8-mijls vaart voldoende, bewapend met 2 kanons van 15 of 17 cM. A, en 4 kanons van 12 cM. A, getuigd als barkschip, verder voorzien van revolverkanons, stoomsloep enz., en bemand met ongeveer 125 (*) koppen, dan kunnen zij, wanneer zulks noodig zal zijn, behoorlijk in vereeniging met het Auxiliair Eskader optreden en zijn zij tevens in alle opzichten geschikt tot het verleenen van degelijken steun bij de handhaving van het gezag, terwijl zij tevens gelegenheid aanbieden om de Officieren en bemanningen behoorlijk te oefenen.

Volgens mijne meening verdient dit type schepen in alle opzichten de voorkeur boven de thans bestaande raderstoomschepen 2e kl. en zulks te meer daar het overbrengen van troepen buiten de bemoeiing der I. M. M. ligt en zelfs op grond van het thans nog in werking zijnde contract met de Ned. Ind. Stoomvaartmaatschappij verboden is. In urgente gevallen zouden zij bovendien zeker een 150 tal manschappen kunnen overvoeren.

Het kleinere type bemand met p.m. 60 koppen (*) zoude ik bewapend willen zien met twee kanons van 12 cM. A

(*) Behalve de inlandsche schepelingen ten getale van 33.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

waarvan een voor en een achter en twee revolverkanons, voor dit type acht ik eene vaart van 8 mijl voldoende onder dien verstande, dat zij voortdurend behouden worde. Voor de riviervaartuigen acht ik het type Salak, bemand met p.m. 50 koppen (*), het meest doelmatige mits bewapend met twee kanons van 12 cM. A geplaatst evenals hierboven aangegeven is en met twee revolverkanons, want door deze laatste wordt het verdedigingsvermogen belangrijk verhoogd. Het grootere type zooals de Sindoro heeft verschillende nadeelen en daarentegen weinig voordeelen; onder de eerste behoort dat het in werkelijkheid van te groote lengte voor de bovenrivieren is en dat de thans vastgestelde bemanning eigentlijk te zwak is om het schip behoorlijk te verdedigen; door de grootere lengte zijn zij niets meer zeewaardig dan bijv: de zooveel kleinere Onrust en het meerdere kolenverbruik levert slechts geldelijk nadeel op, zonder dat hunne vaart belangrijk grooter is.

Deze organisatie heeft bovendien het groote voordeel van het aantal typen zooveel mogelijk te beperken, iets wat niet anders dan tot bezuiniging, wat betreft het onderhoud van materieel enz., kan leiden.

Aannemende dat van de schepen die tot de reserve behooren er steeds een gedeelte geheel gereed is om dadelijk in dienst gesteld te kunnen worden, dan kunnen de bemanningen der te Sourabaya beschikbare 2 schepen, type gunboat, gebruikt worden om in stede van dezen, een S. S. S. type Watergeus in dienst te stellen, wanneer de omstandigheden maar eeniszins verwikkelingen met eene Europesche mogendheid kunnen doen veronderstellen.

Zulk een aanwinst is zeker voor het Auxiliair Eskader van belang te achten.

(*) Behalve de inlandsche schepelingen ten getale van 22.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Bij het vaststellen van de sterkte der I. M. M. heb ik in aanmerking genomen, dat de schepen behoorende tot de verschillende stations, op vaste tijden naar Java opkomen om te dokken, en dat zij nu en dan tijd kunnen vinden voor het verrichten van kleinere reparatiën. Hoe minder tot het laatste gelegenheid bestaat, ten gevolge van een te beperkt aantal, hoe meer de schepen opgevaren zullen worden, hoe spoediger daardoor grootere voorzieningen noodig zullen zijn en hoe korter zij zullen duren.

Wat aangaat de wachtschepen, hun behoud acht ik dringend noodzakelijk, zoodat ik in deze verschil van den Heer Vreede, die in zijne lezing voorstelt de ramtorenschepen in tijd van vrede wachtscheepsdienst te laten doen.

Hoe zulk een denkbeeld door een Zeeofficier kan aangegeven worden, verklaar ik niet te kunnen begrijpen, want beide diensten zijn niet te vereenigen.

Niet alleen dat de aanhoudende mutatiën onder hunne bemanning een geregelde dienst, zorgvuldig onderhoud van hun materieel en oefening geheel zoude beletten, zoodat hunne voortdurende slagvaardigheid ernstig in gevaar zoude komen, maar zooals ik reeds zoowel hierboven als elders heb aangetoond, is ook de plaatselijke gesteldheid der hoofdplaatsen van Java daartegen een ernstig bezwaar.

De nadeelige invloed die het opdragen van wachtscheepsdienst aan actieve schepen uitoefent, is mij duidelijk gebleken uit den toestand waarin Z. M. Borneo verkeerde bij zijne komst in het station Sumatra, na ongeveer 5 maanden in dienst geweest te zijn. Uit alles bleek hoe dat het onderhoud enz. geleden had, ten gevolge van het wisselen der bemanning enz.

Met recht acht ik op het voorstel van den Heer Vreede het spreekwoord toepasselijk dat »de zuinigheid de wijsheid

PERPUSTAKAAN NASIONAL

bedriegt;" deze zuinigheid zou hier zeer ten nadeele van 's lands dienst zijn,

Naar mate de thans bestaande schepen der I. M. M. aan den dienst komen te ontvallen, behooren zij wat betreft de raderstoomschepen door het type Watergeus en Salak, en de schroefstoomschepen 4e klasse door het type gunboat vervangen te worden. Verdere aanbouw van schepen zooals de Java acht ik geheel ondoelmatig, daar de belangrijk hoogere kosten van dit type, boven de overige schroefstoomschepen 4e klasse, mijns inziens niet opwegen tegen het voordeel dat daardoor verkregen is, welk voordeel naar ik meen alleen gelegen is, in belangrijk grootere vaart en het vuren recht vooruit.

Na alzoo aangegeven te hebben welke sterkte ik voor de I. M. M. noodig acht, zal ik alsnu nagaan welk personeel daarvoor noodig is, voor zooverre zulks behoort tot de Kon. Ned. Zeemacht.

Een overzicht van dat personeel wordt gevonden in staat E; bij de samenstelling is door mij voor de bemanning van het type Watergeus aangenomen die, welke daarvoor vroeger volgens de bemanningslijsten was vastgesteld, met uitzondering der 4 adelborsten, die mijns inziens voor de dienst in Indië zeer goed kunnen gemist worden. Voor het type gunboat acht ik eene bemanning van ongeveer 60 koppen voldoende, voor het type Salak is de daarvoor thans aangegeven bemanning gevolgd. Op beide deze schepen acht ik echter twee luitenants ter zee behalve den commandant voldoende, terwijl ik de aanwezigheid van een Officier van Gezondheid niet strikt noodzakelijk acht op de rivierschepen, daar deze bijna immer spoedig geneeskundige hulp kunnen krijgen. Naar ik meen waren vroeger aan boord der Onrust ook slechts 2 luitenants ter Zee 2e klasse, en ik heb er reeds

PERPUSTAKAAN NASIONAL

meermalen op gewezen dat door langzamerhand wat meer over te laten aan de onderofficieren, deze ook meer vertrouwbaar zullen worden, zoodat ik er niet aan twijfel of de dienst kan met 2 officieren even goed plaats hebben.

Uit de staat E blijkt dat voor de door mij voorgestelde organisatie benoodigd is een Europeesch personeel, sterk 2877 koppen, terwijl deze sterkte volgens de staat Lt A bijlage No. 5 behoorende bij de begrooting van 1886 voor de actieve Zeemacht in O.-I. sterk 24 schepen met inbegrip van wacht en opnemingsschepen wordt vastgesteld op 3139 koppen, zoodat het personeel door mij noodig geoordeeld 262 koppen minder bedraagt.

Eene recapitulatie der verschillende staten komt voor op staat F, waarop tevens vermeld staat het aantal der voornaamste qualiteiten, dat volgens de hierboven genoemde staat Lt A op 1 April 1885 aanwezig was; wat het aantal Luitenants ter Zee 2e kl. en Officieren van gezondheid aangaat is het aantal dat volgens de formatie aanwezig moet zijn verminderd met het te kort dat volgens de begrooting in die qualiteiten bestaat.

Uit de laatste kolommen van staat F blijkt alzoo, dat bij eene formatie der verschillende onderdeelen zooals door mij is aangegeven zouden ontbreken om het geheele materieel benoodigd voor de binnenlandsche defensie te kunnen bemannen

7 Luitenants ter zee 2e klasse.
3 Adjunct Administrateurs.
18 Konstabels.
45 Koks.
447 Matrozen, 1e en 2e klasse.
30 Machinisten, 1e, 2e en 3e klasse.

In hoeverre het aantal de in de staat Lt A niet vermelde

PERPUSTAKAAN NASIONAL

qualiteiten voltallig is kan niet beoordeeld worden; van deze zouden echter alleen de provoosten en schrijvers ernstige moeielijkheid kunnen opleveren, daar ik de overigen hier te lande van minder belang acht en in hun dienst gemakkelijker zal kunnen voorzien worden. Tot het doen van provoostdienst zouden eenige der overcompleete qualiteiten kunnen geplaatst worden.

Wanneer men bij deze te korten in aanmerking neemt dat zooals boven gezegd is de formatie der beide eerste qualiteiten 30 en 20 grooter is dan op de staat vermeld wordt, zoodat wanneer dezen zijn aangevuld het aantal voldoende en dat der Officieren van Gezondheid meer dan voldoende zal zijn, terwijl er bovendien eenige Hoofdofficieren (*) en Adelborsten over zijn; dat 6 en 10 adelborsten aan boord der ramtorenschepen en der schroefstoomschepen 1e klasse wanneer zij deel uitmaken van het Auxiliair eskader mij te hoog voorkomt en ik een aantal van 4 en 6 mij in ver-

(*) Ik acht het niet onraadzaam er nogmaals op te wijzen, dat ik het zeer wenschelijk acht de betrekking van Stationscommandant in O. I. in principe steeds op te dragen aan een hoofdofficier en wel te Atjeh aan een Kapitein ter Zee en op alle overige stations, wanneer hunne sterkte uit meer dan een schip bestaat aan een Kapitein Luitenant ter Zee. Daar waar in de W. I. een Kapitein Luitenant een station commandeert, welker sterkte slechts bestaat uit een schroefstoomschip 4e kl. en hij tevens het bevel over dien bodem voert en ook hier te lande aan een Kapitein Luitenant ter zee het bevel over een S. S. S. 4e kl. wordt opgedragen kan het geen bezwaar opleveren ook in Indië aan Kapitein Luitenants ter zee het bevel over dergelijke schepen of aan een Kapitein ter Zee dat over een S, S. S. 2e of 3e kl. op te dragen wanneer daaraan tevens de betrekking van Stationscommandant verbonden is.

Niet alleen dat daardoor zal voorkomen worden dat terwijl Kapitein luitenants als 1e officier dienen, Officieren van lageren rang niet alleen het bevel over een schip maar zelfs over een station voeren, zoodat dezen laatsten bij bevordering werkelijk zeer in positie en werkkring achteruit gaan, maar de nu zoo herhaald voorkomende verwisseling van Stationscommandant zal daardoor niet meer behoeven plaats te hebben en bovendien kan zulks niet anders dan gunstig werken op de verhouding met de hoogste civiele en militaire autoriteiten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

band met den dienst in O.-I. alleszins voldoende acht, waardoor eene besparing van 12 adelborsten verkregen wordt; dat de 45 koks in hoofdzaak zullen kunnen vervangen worden door de aanwezige 32 milicienkoks,

dat tegenover een te kort van 30 machinisten staat een overcompleet van 23 machinistleerlingen, waarvan zeker een gedeelte bruikbaar zal zijn, dan zoude alleen het ontbreken van 18 konstabels en 443 matrozen 1e en 2e kl. van ernstigen aard te noemen zijn.

Het ontbrekende aantal konstabels zal echter wanneer de vermeerdering in dezelfde mate aanhoudt als tusschen 1 April 1883 toen er volgens den heer DE GROOT 110 en 1 April 1886 toen er reeds 133 waren spoedig aangezuiverd zijn.

Het ontbrekende aantal matrozen 1e en 2e klasse schijnt moeielijker aangezuiverd te kunnen worden wanneer men het aanwezige aantal op beide datums vergelijkt. Voor een gedeelte zal echter in dit te kort kunnen voorzien worden uit de 101 aanwezige bootmansleerlingen; ten 2e uit de geschiktste matrozen 3e klasse waarvan er met de lichtmatrozen medegerekend 334 overcompleet zijn, terwijl ten 3e waarschijnlijk ook ter hunner aanvulling gebruik zal kunnen gemaakt worden van de miliciens, die werkelijk buitengaats gevaren hebben en bedreven zijn in het sturen en looden.

Ook de heer DE GROOT maakt van deze miliciens gebruik in de door hem geprojecteerde gevechtsrollen, zoodat hij aan boord der ramschepen en monitors 6 en 5 matrozen 1e en 2e klasse voldoende acht, zijnde juist de helft van het aantal dat op de bemanningslijsten voorkomt. Hierdoor wordt eene besparing verkregen van 86 en het bovengenoemde te kort teruggebracht op 361.

Rekent men nu dat er onder de bootmansleerlingen en

PERPUSTAKAAN NASIONAL

matrozen 3e kl. te zamen een 100tal geschikt zullen gevonden worden om als matroos 1e en 2e kl. in te vallen dan vermindert het te kort op 261.

Gedeeltelijk zoude hierin tegemoet gekomen kunnen worden door het aantal dier qualiteiten aan boord der stoomkanonneerbooten van 8 op 6 terug te brengen en deze door mariniers te vervangen, waartegen mijns inziens geen ernstig bezwaar bestaat. Er zal echter altijd een te kort aan matrozen 1e en 2e kl. blijven bestaan, doch ik acht dit niet van zulk een overwegenden aard om daarvoor de door mij voorgestelde formatie te veranderen en zulks te meer niet, omdat het te kort verdeeld moet worden over de 52 schepen der binnenlandsche dienst of defensie, die der buitenlandsche dienst en koloniën. Bovendien kan verwacht worden dat tengevolge van het degelijke onderwijs aan boord der opleidingsschepen, het aantal dergenen die tegenwoordig spoediger voor bevordering tot matroos 2e kl. in aanmerking zullen komen, toe zal nemen.

Tot verdere toelichting van staat F is het misschien niet overbodig op te merken dat op staat A, 1° geen surplus is in rekening gebracht voor zieken enz., daar ik zulks niet noodig heb geoordeeld omdat bij de meeste qualiteiten de aanwezige sterkte een weinig grooter is dan de benoodigde, zoodat deze als reserve te beschouwen is, waarop wel degelijk moet gerekend worden.

2° niet gerekend is op transporten naar Indië; hetzij dat de zeemacht gemobiliseerd wordt ter handhaving der neutraliteit, hetzij dat zulks geschiedt omdat ons land in oorlog zal geraken, zoo mag in beide gevallen aangenomen worden dat er geene transporten uit zullen gezonden worden, zoodra er ook maar eenigszins kans voor mobilisatie bestaat. Alleen zou het mogelijk zijn, dat er een transport uit Indië was

PERPUSTAKAAN NASIONAL

vertrokken, maar de sterkte daarvan is gewoonlijk niet groot en op grond der telegraphische gemeenschap zal ook dit nog voorkomen kunnen worden.

3e dat het aantal officieren op staat B voorkomende zoo klein mogelijk genomen is, kunnende mijns inziens de overige betrekkingen tijdelijk vervallen.

4e dat op staat E geen personeel voor torpedo's is uitgetrokken in verband met het feit, dat er aangaande het gebruik maken van dit wapen bij de verdediging van onze koloniën nog niets is vastgesteld. Is zulks eenmaal het geval dan zal het torpedo-personeel daarvoor uitgebreid en een gedeelte daarvan in Indië beschikbaar moeten worden gesteld. Voor de verdere bemanning der torpedobooten komt al dadelijk het Europeesch personeel der opnemings-vaartuigen beschikbaar, terwijl daarin verder zou moeten voorzien worden door de bemanning der wachtschepen aldaar een weinig te versterken.

5e dat stilzwijgend verondersteld wordt dat het personeel behoorende bij de verschillende opleidingen, enz. onmiddelijk ter beschikking komt van het materieel der binnenlandsche defensie.

Met het bovenstaande alzoo aangetoond hebbende dat in het aanwezige personeel geene dringende aanleiding bestaat om tot belangrijke vermindering der Indische Militaire Marine over te gaan en tevens welke sterkte deze laatste daarmede bestaanbaar is, zoo zal ik alsnu een oogenblik stilstaan bij de andere reden die aangevoerd wordt om op die vermindering aan te dringen, namenlijk de finantiëele zijde der zaak. Uit den aard der zaak zijn de finantiëele gevolgen mijner organisatie moeielijk na te gaan zonder daarbij in details en berekeningen van onderdeelen te treden. Daar echter die details voor het oogenblik buiten mijn bereik liggen en ik

PERPUSTAKAAN NASIONAL

deze gevolgen ook niet als hoofdzaak beschouw, zal ik mij tot een paar globale opmerkingen bepalen.

Volgens de door mij aangegevene formatie zouden de R. S. 2e en 3e klasse naarmate zij komen te vervallen, vervangen moeten worden door S. S. S. type »Watergeus," en de S. S. S. 4e klasse door een kleiner type.

Aannemende dat het type »Watergeus" door meer gecompliceerde machines, meer tuig enz., wat meer zullen kosten van aanbouw en uitrusting, dan de schepen die zij moeten vervangen, zoo zullen daarentegen de kleinere stoomschepen 4e klasse belangrijk minder kosten. (*) STAUNCH zegt in zijne meergenoemde brochure, dat de door hem voorgestelde schepen van 500 ton ongeveer 2 ton minder zullen kosten, dan de type »Padang," en weinig meer dan de type Zwaluw der G. M. zoodat in dit opzicht de uitbreiding dezer laatste wat het materieel aangaat, geen of weinig finantiëel voordeel zou opleveren.

Neemt men verder hierbij in aanmerking dat de bemanning van mijn type »Watergeus" slechts iets sterker is dan die der tegenwoordige raderstoomschepen 2e klasse en dat evenzoo volgens STAUNCH de kosten van onderhoud, inventaris, soldijen enz. van zijne schepen van 500 ton, waarvan de door mij voorgestelde kleine schroefstoomers niet veel verschillen, iets meer dan de helft zullen bedragen van die van het type »Padang," dan zal wat dit aangaat, mijne formatie ontegenzeggelijk in het belang der schatkist zijn en minder finantieele offers eischen dan de thans bestaande.

Bovendien ben ik van de vooronderstelling uitgegaan, dat het ook bij onze Marine mogelijk zal zijn eenmaal in het bezit te komen van stoomschepen, die bij een econoom

(*) Volgens het memoriaal der Marine bedragen de kosten van de Engelsche Composite Gunboat Coquette *f* 200000 en die van het Ned. S. S. S. 4e kl. Suriname *f* 412.000, beide zonder artillerie.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

kolenverbruik de vaart waarop zij zijn ontworpen in hoofdzaak zullen blijven behouden en daardoor alzoo belangrijke bezuiniging zal kunnen verkregen worden.

In hoeverre er nog andere dan de hierboven genoemde hoofdredenen bestaan, welke aanleiding kunnen geven tot wenschelijkheid der vermindering der I. M. M., is uit den aard der zaak moeielijk te zeggen.

Wordt werkelijk tot dien maatregel overgegaan, dan mag aangenomen worden, dat dienaangaande door de Indische Regeering in gunstigen zin is geadviseerd.

Alhoewel het nu waarschijnlijk velen vreemd zal klinken zulks te hooren, zoo geloof ik toch dat die gunstige adviezen der Indische Regeering min of meer hun grond vinden in het feit, dat de Zeeofficieren, als buiten de Indische Ambtenaarswereld staande en alzoo eene meer onafhankelijke positie innemende, daardoor ook minder gaarne gezien worden, zoodat al wat strekken kan om hen door Civiele Ambtenaren te vervangen, gaarne wordt aangegrepen.

Wanneer men echter nagaat, dat het Nederlandsche volk over het algemeen weinig militair is, zoodat de militaire stand niet altijd die waardeering ondervindt waarop hij aanspraak mag maken, en bovendien bedenkt welk standpunt de Ambtenaren in eene maatschappij als in Indië, die bijna uit geene andere elementen bestaat, gewoonlijk innemen, dan zal het misschien eenigszins duidelijk worden, dat juist in eene dergelijke maatschappij de Zeeofficieren in hunne meer onafhankelijke positie minder gewild zijn.

Daarenboven is de inrichting van het bestuur in O.-I. zoodanig, dat de zuiver militaire belangen daaronder meer of minder moeten lijden en daaraan als het ware wel eens opgeofferd worden. De bestaande Algemeene Secretarie met hare afdeeling »Militaire Zaken," adviseert naar ik meen in

PERPUSTAKAAN NASIONAL

het hoogste ressort over alle zaken, leger en vloot betreffende, zoodat deze zuiver militaire onderwerpen beoordeeld worden door ambtenaren, die, hoe hoog hun standpunt op den ambtelijken ladder ook moge zijn, uit den aard der zaak toch niet het minste begrip hebben van de onderwerpen die zij behandelen. Dat leger en vloot daarvan dikwijls de nadeelige gevolgen ondervinden en dat het daardoor mogelijk is, dat er nu en dan besluiten genomen worden die geheel strijdig zijn met alle begrippen van militaire geest, laat zich hooren. (*)

Uit den aard der zaak zal door de Indische regeering bij het uitbrengen van haar advies rekening gehouden zijn met het oordeel der hoofden van bestuur der verschillende buitenbezittingen, zoodat wanneer het advies der regeering gunstig is geweest, daaruit afgeleid mag worden dat zulks ook het geval zal geweest zijn met dat der genoemde ambtenaren.

Er wordt wel eens beweerd dat er Residenten zijn die liever een Gouvernements stoomschip dan 3 oorlogschepen hebben en de Heer Vreede maakt van deze bewering ook melding op blz. 119.

(*) Als voorbeeld van dit laatste heb ik slechts aan te halen de destijds plaats gehad hebbende benoeming van den Schout bij Nacht, Commandant der Zeemacht tot lid eener commissie, betreffende het overbrengen der Marine-Etablissementen naar Tg. Priok, waarvan het Presidium was opgedragen aan een lid van den Raad van Indië. Daargelaten in hoeverre de positie van den Schout bij Nacht Commandant der Zeemacht met het oog op zijne betrekking niet hooger moet worden geacht, dan die der leden van dien raad, zoo was deze benoeming in dit geval zoo stuitend mogelijk, daar het bedoelde raadslid President vroeger zelf zeeofficier geweest zijnde, van veel jonger anciënniteit en ook veel jonger in leeftijd was dan het lid Commandant der Zeemacht.

Grooter bewijs van achterstelling van een Vlagofficier der Vloot, tegenover een civiel ambtenaar van veel jonger diensttijd, kon waarlijk nimmer door de Indische Regeering gegeven worden, en zulks heeft plaats gehad in de koloniën, waar het gezag voor zulk een groot gedeelte op leger en vloot drijft en elk oogenblik de toevlucht tot beiden moet genomen worden tot handhaving van dat gezag en tot bescherming van personen en eigendommen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Ik voor mij weet niet of deze bewering grond van bestaan heeft, maar kan mij wel eenigszins voorstellen, dat zulks in principe min of meer het geval is, daar het voor de hoofden van bestuur veel gemakkelijker is zonder eenige contrôle over de G. S. te beschikken, dan te moeten vervallen in de lastige bemoeienissen met de Stationscommandanten, wanneer zij verlangen dat deze of gene zending aan een oorlogschip worde opgedragen. Zoo als ten minste wel beweerd wordt, worden er alsdan steeds allerlei bezwaren opgeworpen en conditiën gesteld. Twee jaren de betrekking van Stationscommandant in verschillende gewesten bekleed hebbende, zoo kan ik echter verklaren, dat de thans bestaande toestand geene de minste aanleiding tot klachten behoeft te geven en ik ben dan ook overtuigd, dat wanneer zulks door de Residenten beweerd wordt, het alsdan ten onrechte plaats heeft. Tegenover de bovengenoemde bewering stel ik dan ook de volgende vragen:

1°. Zou, nu het beschikken over G. S. zoo gemakkelijk en zonder eenige contrôle plaats heeft, het doen van Inspectiereizen van de vele in Indië inspecteerende autoriteiten niet in de hand gewerkt worden?

2°. Zoude zulks niet dikwijls meerdere onkosten voor het Gouvernement ten gevolge hebben en zouden de reizen daardoor niet dikwijls noodeloos verlengd worden?

3°. Zou het beschikken over schepen door ambtenaren, zonder eenige nautische kennis, niet wel eens zeer ten nadeele van de schepen en van hun personeel zijn en uit een zeevaartkundig oogpunt reden tot critiek geven? enz.

Bovendien kan ik hier ook de verzekering geven meermalen Gezagvoerders der G. M. ontmoet te hebben, die mij verklaard hebben, dat zij liever onder de Stationscommandanten zouden staan, dan zooals nu, geheel onder het civiel

PERPUSTAKAAN NASIONAL

bestuur, overtuigd als zij waren dat er dan meer op de belangen van het personeel en materieel zoude gelet worden, dan thans meermalen het geval is; en evenzoo ben ik van oordeel dat het algemeen belang van den lande daarbij eerder gebaat dan geschaad zoude zijn, een oordeel waartoe ik gedurende mijn jongste verblijf in Indië ben gekomen.

Stond toch de G. M. meer onder het directe toezicht der Stationscommandanten, dan zou bijv. een feit als het volgende, waarschijnlijk niet plaats vinden.

Toen door mij bij eene gehoudene inspectie over een Gouvernements-Stoomschip inzage gevraagd werd der wapen- of alarmrol, kreeg ik van den gezagvoerder ten antwoord, dat deze rol niet bestond en toen hij werd uitgenoodigd om de equipage te laten exerceeren met de handwapenen luidde het antwoord, dat zulks niet kon geschieden omdat de equipage geheel ongeoefend was tengevolge van verschillende oorzaken. Alhoewel nu zulk een toestand, waarvan door mij op het Inspectie-rapport werd melding gemaakt, wel eenigszins aan den gezagvoerder te wijten is, zoo moet de hoofdaanleiding daartoe toch gezocht worden in de algemeene organisatie van dezen tak van dienst. Na eene inspectie over een' anderen bodem gevoelde ik mij verplicht aan het hoofd van het bestuur de noodzakelijkheid kenbaar te maken, om dien bodem een paar weken rust te geven, daar zulks mij in het belang van het onderhoud hoogst noodzakelijk voorkwam; in beide gevallen waren de gezagvoerders zeer bekwame actieve ambtenaren.

Ik voor mij ben dan ook overtuigd, dat wanneer op grond van gebrek aan medewerking, opwerpen van bezwaren van de zijde der Stations-Commandanten enz., de wenschelijkheid betoogd wordt om de G. M. in de verschillende gewesten uit te breiden en daardoor aan de hoofden

PERPUSTAKAAN NASIONAL

van bestuur nog meerdere beschikking over die scheepsmacht te geven, zulks geheel ten onrechte geschiedt en dat het Gouvernement zeker ten allen tijde zeer goed zal gediend zijn, wanneer de tegenwoordige Stations-Commandanten gehandhaafd worden en ik zoude zelfs eerder eenige meerdere bemoeiingen met de G. M. hunnerzijds aanbevelen, vooral wanneer de keuze zoodanig werd geregeld, dat de verwisseling zoo min mogelijk plaats vond.

Bij den aanvang dezer beschouwingen heb ik reeds medegedeeld, dat de reorganisatie der I. M. M. (bestaande in vermindering van het aantal schepen) zou gepaard gaan met uitbreiding der G. M.

Teneinde ook nu de onderwerpelijke voorstellen van deze zijde te beschouwen is het noodig van meer nabij een blik te slaan op dezen tak van dienst.

Alvorens dienaangaande in nadere beschouwingen te treden wil ik hier herhalen, wat reeds vroeger door mij verklaard is, namelijk dat haar personeel niet anders dan grooten lof kan toegezwaaid worden voor de belangrijke diensten, die het ook in moeielijke omstandigheden en dikwijls met gebrekkige hulpmiddelen voortdurend verricht, zoodat in hetgeen volgt geene persoonlijke klachten tegen dat personeel moeten gezocht worden.

Even als bij de bespreking der I. M. M. zal ik ook hier achtereenvolgens het materieel en het personeel behandelen om met eene enkele opmerking betreffende het financieele gedeelte te besluiten.

Teneinde aan te toonen dat ook in verband met den toestand waarin het materieel van de G. M. zich thans bevindt, het oogenblik niet gunstig is om tot de reorganisatie over te gaan, zal ik dien toestand nagaan en daartoe ook ditmaal de toevlucht nemen tot de

PERPUSTAKAAN NASIONAL

officieele papieren, namelijk de koloniale verslagen over 1884 en 1885.

In dat van 1884 wordt vermeld: Van de aanwezige sterkte zijn 5 schepen, de Valk, Arend, Djambi, Indragiri en Zeemeeuw eerst sedert 1880/82 in dienst en dus betrekkelijk nog nieuw; van de 12 overigen zijn 8 in goeden, 3 de Siak, Ternate en Bogor in vrij goeden en de Boni in bruikbaren staat. Drie kregen in 1882 nieuwe ketels. Eenige anderen zullen spoedig voor ketelverwisseling in aanmerking komen o. a. de Singkawang en Ternate. Aan boord der Arend, Valk, Zeemeeuw en Havik ondervindt men nog steeds veel last van lekke vlampijpen.

In het verslag van 1885 wordt vermeld:

De sterkte bestond uit 9 zee- en 6 rivierstoomschepen, waarvan de Zwaluw, Arend en Valk zoo ook de Djambi en Indragiri betrekkelijk nieuw waren; de Arend en Valk zullen echter in 1886 een nieuwe ketel moeten hebben.

Van de 6 ouderen zullen de Ternate en Havik in 1885 of 1886 nieuwe ketels moeten krijgen; de Anjer en Zeemeeuw behalve nieuwe ketels in 1885 of 86 ook nog andere herstelling behoeven terwijl van de Siak het verband door den vloedgolf van 1883 veel geleden heeft.

De Siak, Anjer en Ternate verkeeren in redelijken, de anderen in goeden toestand. Aan boord der nieuwe zeestoomers valt voortdurend te klagen over lekke vlampijpen.

Als rivierschepen tellen behalve de Djambi en Indragiri die eerst sedert ruim 3 jaar in dienst zijn, de Boni die 25 jaar oud zijnde voorshands nog bruikbaar is, zoomede de in 1876—78 gebouwde Singkawang, Sampit en Koetei, die in goeden staat verkeeren maar weldra nieuwe ketels zullen behoeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

De Argus en Bogor zijn in betrekkelijk goeden staat, doch vereischen telkens min of meer belangrijke herstelling. (*)

Van de 15 schepen komen dus 7 weldra voor nieuwe ketels in aanmerking, terwijl een paar bovendien ook nog andere herstelling behoeven, zoodat ook van dit materieel een groot gedeelte gedurende korter of langer tijd aan den dienst zal ontvallen. Tenzij spoedig een aanvang worde gemaakt met krachtige uitbreiding zal het daardoor niet mogelijk zijn daarvan meerdere diensten te eischen dan nu reeds het geval is, iets wat echter tengevolge der vermindering van de I. M. M. zeker zoude moeten plaats hebben.

Ik acht het niet overbodig een oogenblik stil te staan bij de verschillende typen waaruit het materieel der Gouv.-Marine thans bestaat (†) ten einde te kunnen nagaan of het soort en de inrichting der schepen voldoet in verband met de diensten, die zij te verrichten hebben.

Zooals boven reeds gezien is bestaat het materieel uit zee- en rivierstoomers. Onder de eersten behooren 1° de schroefschepen type Zeemeeuw; de Heer B. noemt deze vrij wel mislukte vaartuigen en voor zooverre ik die van nabij heb leeren kennen, kan ik mij met dat oordeel nagenoeg geheel vereenigen, daar hun eenigste deugden zijn vrij groote vaart bij een gering kolenverbruik en uiterlijk sierlijke en nette vorm. De nadeelige eigenschappen van dit type zijn zeer groote rankheid waardoor hunne zeewaardigheid belang-

(*) De Argus is echter reeds eenigen tijd geleden voor den dienst afgekeurd.

(†) Aangaande het materieel der G. M. zijn door den oudgezagvoerder BURMEISTER in de Amsterdammer van 16 Januari j. l. eenige zeer lezenswaardige bizonderheden vermeld. Medegedeeld door iemand die zijn ganschen loopbaan bij dien tak van dienst heeft doorgebracht en die bekend stond als een kundig gezagvoerder, hebben die bizonderheden zeker meer dan gewone waarde, daar hem toch de bevoegdheid van een juist oordeel niet kan ontzegd worden. Voor zoover noodig zal ik eenige hier en daar aanhalen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

rijk vermindert, bijna geheel gebrek aan laad- of bergruimte, zoodat in urgente gevallen daarvoor het passagiersverblijf moet aangewezen worden, te beperkte ruimte om een aantal militairen van eenig aanbelang over te kunnen voeren, ondoelmatige inrichting der achter longroom in verband met het Indische klimaat enz. En al die nadeelige eigenschappen zijn vereenigd in scheepjes die volgens den Heer B. *f* 250,000 hebben gekost, terwijl sommige hunner bij aankomst in Indië zoodanig moesten worden veranderd, wat de inwendige betimmering aangaat, dat daaraan *f* 25,000 moest worden besteed.

ten 2e de Raderzeestoomers. Aangaande dezen is mijn oordeel minder ongunstig; zelden vernam ik van den Gezagvoerder der Ternate ernstige klachten aangaande dezen bodem, die, tot dit type behoorende, onder alle omstandigheden in straat Makassar en ter Oostkust van Borneo zijne diensten bewees evenals op de rivieren. Ik wil echter aannemen dat hetgeen door den Heer B. dienaangaande vermeld wordt in vergelijk met de eersten van dit type waarheid bevat en dat ook hier de voortdurende zucht tot verbeteren tot een negatieve uitkomst geleid heeft. Waar deze toch verzekert dat zij bij een veel grooter kolenverbruik belangrijk minder vaart loopen zal zulks wel overeenkomstig zijne ervaring zijn. Zoo mogelijk zou mindere diepgang zeer doelmatig zijn met het oog op het bewaren der verschillende rivieren.

De eigenlijke rivierstoomers bestaan uit het type Djambi, waarvan er 6 aanwezig zijn en de Boni, die zooals boven vermeld is, 25 jaar oud is.

De vergelijking tusschen beiden heb ik gedurende mijn jongste verblijf te Bandjermasin tijdens de onlusten in de boven Dousson aandachtig kunnen maken, en mijne conclusie

PERPUSTAKAAN NASIONAL

is even als die van den Heer B., dat de tegenwoordige rivierschepen zoodanig verbeterd zijn, dat zij alle goede eigenschappen van het zooveel oudere type Boni verloren hebben. Terwijl deze toch voldoende ruimte oplevert om een vrij groot aantal manschappen met daarbij behoorende vivres, amunitie enz. over te voeren, een zeer geschikt logies heeft voor den overvoer van eenige passagiers, zeer weinig diepgang heeft en zeer handelbaar is, hebben de anderen zeer weinig ruimte voor troepen en goederen, meerderen diepgang en zijn zij volgens de verklaring der gezagvoerders veel minder handelbaar; een eenigszins grootere vaart is misschien hunne eenigste goede zijde.

Met een toestand voor oogen als hierboven door mij is aangegeven, meen ik zoowel op grond van het gehalte als van de doelmatigheid te mogen verklaren, dat het oogenblik thans verre van gunstig is om tot inkrimping der I. M. M. over te gaan. Zonder krachtige maatregelen om de G. M, in het bezit te stellen van eenige doelmatige zee- en rivierstoomers, zal het toch misschien al spoedig blijken dat zij niet in staat zijn ten allen tijde aan de thans voor haar gevorderde diensten te voldoen, iets wat gedeeltelijk blijkt uit hetgeen in de bovengenoemde koloniale verslagen omtrent de stationneering wordt vermeld.

In het verslag van 1884 leest men dienaangaande:

Voor Makassar was eerst in Juni 1883 een schip beschikbaar ter vervanging van het ingehuurde stoomschip »Vice President Prins" der Ned. Ind. Stoomvaartmaatschappij. Te Ambonia was gedurende 4 maanden geen schip, in de Lampongs slechts gedurende korten tijd een schip, terwijl voor Banka evenwin als voor Menado en Ternate een schip kon aangewezen worden en in laatstgenoemd gewest werd ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

durende 1883 en de eerste maanden van 1884 de huur verlengd van het particuliere stoomschip Sin Tjing.

In het verslag van 1885 wordt vermeld:

In het station Menado en Ternate was tijdelijk als G. S. in dienst het particuliere stoomsch Sin Tjing, terwijl door den Resident van laatstgenoemd gewest een paar maal voor korten tijd ingehuurd werd het particulier stoomschip Batjan.

In de Lampongs was bij ontstentenis van een G. S. een hopperbarge gestationneerd, voor Banka kon evenmin als voor de Westkust van Sumatra een stoomschip afgezonderd worden ook niet tijdelijk.

In de Wester-afdeeling van Borneo was ook reeds in verband met den opstand in Mandhar gebruik gemaakt van het particuliere stoomschip Voorwaarts.

Uit deze mededeelingen blijkt dat het aantal G. S. nu reeds niet voldoende is om in alle behoeften te voorzien, tengevolge waarvan telkens de toevlucht moet genomen worden tot het inhuren van particuliere schepen en ieder die eenigszins met Indische toestanden bekend is, weet even als ik welke finantieele offers zulks kost en hoezeer zulks ten nadeele van 's lands schatkist is. De zamenvoeging der sommen die daaraan besteed zijn, zou waarschijnlijk tot verrassende uitkomsten leiden. (*)

(*) Het bestendigen van zulk een toestand heeft echter naar ik meen een voorrecht, namelijk van lage begrootingscijfers mogelijk te doen zijn. Aanbouw, uitrusting en in dienst hebben van schepen moet uit den aard der zaak tot in de kleinste détails op de begrootingen uitgetrokken worden. Het inhuren van particuliere Schepen echter in hoofdzaak niet, daar zulks kan gerekend worden te behooren onder onvoorziene omstandigheden, waarvan de kosten gedekt worden door het zoo gemakkelijk en ten minste vroeger zoo veelvuldig plaats hebben der opening van buitengewone credieten, die dan lang nadat de uitgaven geschied zijn door de Wetgevende macht goedgekeurd worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Bij eene uitbreiding der G. M. moet uit den aard der zaak in de eerste plaats rekening gehouden worden met de sterkte van haar personeel en met de wijze waarop daarin voorzien wordt.

Ten einde ook hieromtrent een oordeel te kunnen vellen, moet ik ten 3^{en} male mijn toevlucht nemen tot de reeds meergenoemde koloniale verslagen en daaruit het volgende aanhalen: »Op 31 December 1883 ontbraken 1 gezaghebber, 1 1^{e} stuurman, 3 2^{e} en 5 3^{e} stuurlieden en 9 2^{e} machinisten, terwijl er 2 machinist-leerlingen over waren."

Naar aanleiding hiervan wordt gezegd: »Teneinde in het vervolg de kansen op geregelde aanvulling van het personeel te vermeerderen zal het wellicht noodig zijn voor sommige rangen de geldelijke vooruitzichten gunstiger te maken."

Uit het verslag van 1885: »Op 31 December 1884 ontbraken 3 2^{e} en 2 3^{e} stuurlieden en 1 2^{e} machinist, terwijl bij het Inlandsch personeel dat op 14 koppen na voltallig was, weder niet alle qualiteiten volgens de formatie konden worden bezet. Hierbij moet echter opgemerkt worden, dat ten gevolge van het indienst zijn van een *kleiner aantal vaartuigen* dan het jaar te voren 4 *Europeanen* en 115 *Inlanders* minder vereischt werden dan toen, terwijl eene wijziging in de formatie van het Inlandsch personeel de schepen nog een besparing gaf van 20 Inlanders." (*)

Deze feiten schijnen echter steeds de aandacht der voorstanders van lage begrootingcijfers ontgaan te zijn.

Als voorbeeld der daaraan besteede sommen deelt STAUNCH mede, dat aan huur voor het Stoomschip Egeron op verschillende tijden meer betaald werd dan de gansche koopsom van het vaartuig met inbegrip van werktuigen, tuig en inventaris zoude bedragen hebben.

(*) De vraag is geoorloofd of het voltallig houden van het Inl. personeel der G. M. wanneer zij belangrijk uitgebreid werd ook niet ernstige bezwaren zou opleveren, vooral wat aangaat de hoogere qualiteiten, wanneer men nagaat dat bij het aantal onderofficieren en matrozen 1e en 2e kl. bij de Inlandsche

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Evenals dus uit de koloniale verslagen blijkt dat het materieel ontoereikende is, om aan de verlangde diensten te voldoen, blijkt daaruit dat ook haar personeel niet voltallig is, en het voltallig houden aan bezwaren onderhevig schijnt te zijn, zoodat dan ook reeds eene tractementsverhooging in het vooruitzicht wordt gesteld, om daarin verbetering te brengen.

Bovendien moet men bij de beoordeeling van de sterkte van het personeel der G. M. wel in aanmerking nemen dat nu de verschillende bemanningslijsten al reeds tot een minimum zijn teruggebracht, zoodat hunne geringe sterkte, zoowel wat het Europeesche als het Inlandsche personeel aangaat, juist in tijden dat de diensten het meeste noodig zijn, aanleiding tot moeielijkheid kan geven. Reeds vroeger heb ik er op gewezen, dat, bijv. in het station Z. en O. Afdeeling van Borneo tijdens de onlusten aldaar in 1882 nu en dan inlandsche vuurstokers der Marine moesten gedetacheerd worden, (de matrozen werden naar ik mij meen te herinneren, wel eens door dwangarbeiders aangevuld); evenzoo moesten er herhaaldelijk in het station N. Sumatra machinisten 3e kl. of leerlingen der zeemacht gedetacheerd worden, om de schepen instaat te stellen te kunnen varen.

Evenzoo moet hierbij in het oog gehouden worden dat naarmate de sterkte van het Europesch personeel wordt uitgebreid, ook het aantal verlofgangers wegens ziekte of langdurigen dienst zal toenemen, iets waarop door een zeker overcompleet beschikbaar te hebben, wel degelijk moet ge-

---

Schepelingen der I. M. M. steeds een belangrijk incompleet bestond. Niettegenstaande het zooveel betere onderricht dat deze ontvingen, schijnt het niet mogelijk geweest te zijn daarin verbetering te brengen, zoodat men dan ook, misschien wel alleen op dezen grond, teruggekomen is van de versterking der Inlandsche bemanning ten einde Europeesch personeel te kunnen besparen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

rekend worden, wil men de bemanningen volgens de vastgestelde sterkte voltallig kunnen houden.

Wil men alzoo de G. M. instaat stellen om aan de eischen van den dienst overeenkomstig de thans bestaande toestanden te voldoen, dan zal toch al reeds zoowel haar materieel gedeeltelijk vernieuwd en even als haar personeel uitgebreid moeten worden.

Reeds in mijne meergenoemde Brochure heb ik er op aangedrongen om de G. M. in den vervolge te belasten met de overbrenging van troepen, wanneer zulks op groote schaal moet plaats hebben, zooals bij expeditiën of versterkingen der garnizoenen en alleen de gewone aanvulling der verschillend garnizoenen ten gevolge van dienst expiratie, overlijden enz. aan de particuliere stoomvaart over te laten. Daar echter ook hierbij rekening moet gehouden worden met het finantieel belang van den lande, zoude alvorens daartoe in principe over te gaan, moeten nagegaan worden worden, welke sommen daarvoor in normale omstandigheden zijn uitgegeven. Door het materieel der G. M. daarvoor uit te breiden met 2 stoomers, geschikt om bijv. 1 batailon met de daarbij behoorende amunitie enz. over te voeren, die op Java beschikbaar zijnde, tevens zoude kunnen gebruikt worden voor andere diensten, zoude de Regeering niet telkens behoeven te vervallen in het inhuren van particuliere stoomschepen, iets waarvoor in Indië, ten gevolge van het nadeelige monopolie der Ned. Ind. Stoomvaart-Maatschappij, steeds buitengewoon hooge sommen moet betaald worden. Hierbij moet tevens in aanmerking genomen worden, dat het sluiten der op den overvoer betrekking hebbende contracten geschiedt door de militaire administratie en dus door ambtenaren zonder eenige nautische kennis, iets wat naar ik meen niet altijd ten voordeele van den lande strekt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Geschiedt de overvoer van een groot aantal troepen op de gewone wijze, dan bereiken de kosten soms eene buitengewone hoogte; zooals ik reeds vroeger medegedeeld heb, bedroegen zij voor den overvoer van een batailjon van Samarang naar Atjeh volgens mij door den betrokken gezagvoerder in persoon medegedeelde verklaring p. m. *f* 80,000 en het mag zeker verwondering baren dat op die wijze met 's lands geldmiddelen wordt omgesprongen.

Deze schepen zouden tevens kunnen gebruikt worden voor reizen van den Gouverneur-Generaal, waardoor alsdan het inhuren van particuliere schepen voor dat doel evenzoo zouden vervallen, iets wat hoogstwaarschijnlijk tot groote besparing aanleiding zoude geven.

Wanneer de Commandant der Zeemacht zich voor het doen eener inspectie op reis moet begeven, zoude evenzoo van een dier schepen gebruik gemaakt kunnen worden.

Naarmate de uitbreiding der G. M. nu grooter zal zijn, ten gevolge der reorganisatie-plannen (*) zullen de moeielijkheden, vooral wat het personeel aangaat, toenemen en ik vermeen, dat het voorzien in de behoefte daarvan, zeer bezwaarlijk en niet dan ten koste van belangrijke finantieele offers zal kunnen geschieden.

Behalve deze nadeelen, die misschien grooter zullen blijken

(*) De Heer Dyserinck noemt in zijne voordracht eene „conceptformatie" bestaande uit 16 schepen. Reeds hier boven heb ik verklaard niet te weten of deze formatie gegrond is op de voor te stellen reorganisatie. Uit de woorden van den minister Taalman Kip mag afgeleid worden, dat zij zulks niet is daar deze van uitbreiding spreekt

Is zulks wel het geval dan zou de vermindering der I. M. M. gepaard gaan met de bestendiging eener formatie der G. M. die nu reeds blijkt onvoldoende te zijn.

Hiertegen kan niet ernstig genoeg gewaarschuwd worden; zooals de toestand in het algemeen in onze Ind. archipel thans is acht ik zulks hoogst gevaarlijk.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

te zijn dan zich thans laat aanzien, bestaat er nog eene andere reden waarom ik de uitbreiding der G. M. als gevolg van de vermindering der I. M. M. afkeur, en wel de volgende:

Een der hoofdredenen die aanleiding hebben gegeven tot de oprichting van dezen tak van dienst, was dat men de oorlogschepen wilde ontlasten van alle niet zuiver militaire diensten en deze wilde opdragen aan schepen, die een geheel civiel karakter hadden, en die als zoodanig geheel ter beschikking der hoofden van bestuur werden gesteld.

Alhoewel nu door zuiver militaire diensten in hoofdzaak niet anders kan verstaan worden dan het verleenen van feitelijke militaire hulp, zoo is het mijns inziens duidelijk, dat er diensten zijn waarbij die afscheiding niet zoo juist te trekken is en dat er omstandigheden zijn waarin de tegenwoordigheid van een oorlogschip vereischt wordt, zonder dat er nog dadelijk van een feitelijk militair optreden en alzoo van feitelijke militaire handelingen sprake is. Onder de eerste kunnen gerekend worden zendingen van civiele ambtenaren, waarbij door eenig machtsvertoon indruk gemaakt moet worden, zooals bijv. de installatie van het nieuwe Sultans-bestuur in Djambi in 1882 enz.; onder de tweede de tegenwoordigheid van een oorlogschip ter beveiliging van eene hoofdplaats of andere vestiging in tijde van onrust of spanning.

Zoover ik heb kunnen nagaan, en het is niet overbodig zulks nogmaals in herinnering te brengen, wordt hieraan tegenwoordig streng de hand gehouden. Een enkel urgent geval zooals toen tijdens de onlusten in den Boven Dousson in 1882, de drie G. S. in de nabijheid van de Teweh ingesloten waren, daarvan moest afgeweken worden als regel aan te halen, is niet overenkomstig de waarheid, bovendien

PERPUSTAKAAN NASIONAL

moet daarvan alsdan bizondere, melding met omschrijving der redenen gemaakt worden. (*)

Reeds boven heb ik gezegd niet te weten of het gezegde van »liever één G. S. dan 3 oorlogschepen waarheid bevat; wat ik echter wel weet is dat in omstandigheden, als door mij ten 2e genoemd werden, de aanwezigheid van één oorlogschip meermalen noodzakelijk werd geoordeeld door de hoofden van bestuur (misschien wel door dezelfden van wien het gezegde afkomstig is.) Ten bewijze hiervan heb ik slechts te wijzen op Palembang, Djambi en Bandjermasin in de laatst verloopen jaren. Toen in het laatste gewest de onlusten in den Boven Dousson waren uitgebroken en er door toevallige omstandigheden geen oorlogschip aldaar aanwezig was, werd van de toevallige komst van Z. M. Padang dadelijk gebruik gemaakt om dien bodem ter beveiliging der hoofdplaats aan te houden en werd het verblijf van dien bodem aldaar op verzoek van den Resident tijdelijk bestendigd toen de twee tot het station behoorende en inmiddels teruggekeerde schepen naar boven waren vertrokken. Voor Palembang en Djambi werd evenzoo de aanwezigheid van een oorlogschip gedurende achtereenvolgende jaren noodig geoordeeld op grond van de daar plaats gehad hebbende gebeurtenissen.

Dat hieruit mag afgeleid worden dat in dergelijke omstandigheden de aanwezigheid van een G. S. niet voldoende geoordeeld werd is duidelijk en dan ook zeer juist, al wordt

---

(*) Onlangs werd in de Indische berichten vermeld dat de Gouverneur van Atjeh eene reis had gemaakt met het stoomschip 1e klasse „Tromp."

Zeker moet deze reis gerangschikt worden onder de eerste door mij genoemde cathegorie en was er, hetzij geen oorlogschip der I. M. M. disponiebel of werd het machtsvertoon van zulk een bodem niet voldoende geacht, want de schepen van het A. E. mogen in geen geval voor zulke doeleinden gebruikt worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

door sommigen beweerd dat het meerdere ontzag der bevolking voor een oorlogschip boven een G. S. niet meer bestaat, eene bewering die ik trouwens nimmer door ambtenaren van het civiel bestuur heb hooren beamen en die geheel onbegrijpelijk is, wanneer men het verschil tusschen beide schepen, wat aangaat grootte, bewapening en bemanning, nagaat. (*)

Ik voor mij ben dan ook wel degelijk overtuigd dat de aanwezigheid van een oorlogschip in dergelijke gevallen grooten steun aan het bestuur verschaft en veel ontzag inboezemt en zulks te meer naarmate juist in die omstandigheden de garnizoenen, juist tengevolge der zich niet kunnende verdedigen G. S., verzwakt zullen zijn.

Wil men de G. M. haar zuiver civiel karakter laten behouden, dan moet men in dien toestand berusten en daarom vrees ik, dat men er, wanneer de voor te stellen reorganisatie tot stand kwam, allicht toe zou komen en daartoe waarschijnlijk verplicht zou worden haar diensten op te dragen in strijd met dat karakter, diensten waartoe zij niet geschikt is en nimmer geschikt te maken is, tenzij men hare geheele organisatie veranderde door haar op militaire geest te schoeien iets, wat mijns inziens bepaald onmogelijk

---

(*) Ik mag niet nalaten hier ook nog te wijzen op het volgende.

Nu reeds mag de G. M. beschouwd worden als een belangrijk onderdeel der middelen tot instandhouding van ons gezag; kwam de reorganisatie tot stand dan zal hare werkkring zeker zeer uitgebreid worden en met het oog daarop is de vraag gecoorloofd of zulks wel verstandig of voorzichtig kan genoemd worden in verband met de omstandigheid daar haar personeel nagenoeg alleen uit Inlanders bestaat.?

Het is volstrekt niet de vrees, dat wij binnen kort gevaar te duchten hebben van de zijde dier schepelingen, die mij deze vraag doet stellen; ik doe haar alleen met het oog de meerdere beweging, die ook volgens de koloniale verslagen in onze O. I. gewesten, onder de Mahomedanen valt waar te nemen en de mogelijke gevolgen die zulks misschien in de toekomst zouden kunnen hebben.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

is. Ernstig meen ik dan ook daartegen te moeten waarschuwen, daar ik zulks bepaald gevaarlijk acht en overtuigd ben dat zulks tot ernstige deceptie zal kunnen leiden.

Waar de Heer VREEDE dan ook op blz. 108 zegt »m. i. heeft de G. M. juist omdat zij een civiel karakter draagt getoond 1e . . . , 2e . . . en ten 3e dat zij niettemin steeds die militaire diensten wist te verrichten die aan haar konden worden en dan ook werden opgedragen", (*) meen ik te mogen antwoorden dat haar voor zooverre mij bekend is nimmer militaire diensten werden opgedragen en zij die nimmer verricht heeft.

Zonder overdrijving meen ik te mogen verklaren, dat zij tengevolge harer inwendige organisatie daartoe dan ook nimmer geschikt zal zijn en mij dunkt dat zoowel civiele ambtenaren als officieren van het Indische leger hierin niet met mij in meening zullen verschillen, wáár door beiden zoo menigmaal is erkend dat de G. S. niet in staat zijn zich behoorlijk te verdedigen, eene erkenning die gelegen is in het feit dat zij telkens op aanvrage dier ambtenaren van militaire detachementen moesten worden voorzien, wanneer de omstandigheden zulks ook maar eenigszins noodzakelijk maakten.

En deze omstandigheden, ik heb zulks reeds vroeger aangetoond, strekken zich niet alleen uit wanneer er reeds feitelijk onlusten zijn uitgebroken, zooals in den Boven Dousson,

---

(*) Hoe dit te rijmen is met hetgeen door hem op blz. 117 gezegd wordt „de goedkoope wijze waarop zij immer hunne diensten verrichten en daartoe steeds gereed zijn omdat zij aan geene militaire oefeningen te denken hebben," verklaar ik niet te begrijpen. "Zonder ooit aan militaire oefeningen te denken te hebben en toch geschikt te zijn om militaire diensten te verrichten is mijns inziens een resultaat, dat velen met mij onverklaarbaar voor zal komen en dat wanneer het werkelijk mogelijk kon zijn, zeker aanleiding zou kunnen geven tot afschaffing van al wat militair is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

niettegenstaande de schepen toen meestal niet hooger dan Teweh stoomden en alles beneden die vestiging rustig was, maar ook wanneer de toestand hier of daar niet bizonder vertrouwbaar wordt geoordeeld, zooals bijv. bij het doen eener inspectiereis door den Assistent Resident der Oostkust van Borneo in zijne afdeeling in het begin van 1883; bij reizen van ambtenaren in het station N. Sumatra, omtrent welke destijds door den Resident verklaard werd dat het hem voorkwam, dat zij niet altijd zonder militaire bedekking konden plaats hebben enz.

En dat juist in tijden van spanning of onrust het verzwakken der garnizoenen, tengevolge van detacheering aan boord der G. S. van een soms vrij groot aantal manschappen, een ernstig bezwaar is, behoeft mijns inziens geen nader betoog.

Mijne overtuiging dat de G. S. niet in staat zijn zich bij eenen ernstigen aanval behoorlijk te verdedigen, zal wel door iedereen, die van nabij met hunne toestand bekend is, gedeeld worden en is duidelijk wanneer men hunne bewapening en het gehalte hunner bemanning nagaat. Reeds vroeger heb ik er op gewezen dat de voortdurende drukke diensten, die zij nu reeds te verrichten hebben, en ook de geringe sterkte van hun Europeesch personeel eene volledige oefening in het gebruik der handwapenen enz. in den weg staan en hierin zal wel nimmer verandering komen.

Niet alleen dat men van geheel civiele ambtenaren, die daarin zelf weinig onderwezen zijn geworden, wel nimmer ook maar eenigszins grondig onderwijs in militaire zaken zal kunnen verwachten, maar het resultaat wordt des te geringer bij een personeel als dat waaruit de Inlandsche schepelingen dier Schepen bestaat. Bij verschillende inspectiën over G. S. is het mij dan ook gebleken, dat die

PERPUSTAKAAN NASIONAL

resultaten zeer gering waren; zooals ik boven reeds gezegd heb is zulks niet aan het personeel te wijten, maar in hoofdzaak aan hare organisatie als gevolg van haar geheel civiel karakter.

Naast eene voldoend sterke I. M. M. kan de G. M. zooals zij thans is ingericht uitstekende diensten verrichten en haar Europeesch personeel heeft dan ook steeds getoond, dat zij daartoe volkomen bekwaam is, zelfs onder moeielijke omstandigheden en dikwijls met gebrekkige hulpmiddelen. Men late haar haren tegenwoordigen nuttigen werkkring, die zich alleen bepaald tot niet militaire diensten en brenge alleen eenige hoogst noodzakelijke verbeteringen in hare organisatie.

Het is ook hier mijns inziens kiezen of deelen, want op haar te rekenen ook voor het volbrengen van militaire diensten is mijns inziens niet mogelijk; zij zou daarvoor geheel gereorganiseerd moeten worden en daardoor zou zij een der 3 goede eigenschappen van haar civiel karakter (Vreede blz. 118), van namelijk goedkoop te zijn, verliezen.

En zonder reorganisatie zal men steeds gebrekkige hulpmiddelen houden, die dan nog verkregen worden ten koste der garnizoenen aan wal of der bemanningen der oorlogschepen, al naarmate men hen dan wil gebruiken tegen Inlandsche vijanden of op internationaal terrein, zooals tot het weren van invoer van contrabande.

Deze laatsten toch alleen vertegenwoordigen den staat en hunne commandanten, die als gevolmachtigden van den staat kunnen beschouwd worden, kunnen dan ook alleen namens den staat tegenover andere oorlogschepen optreden, zoodat aan de G. S. eerst het karakter van oorlogschip moet gegeven worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Op de schepen der G. M. te rekenen als krachtige auxiliaires der vloot, zooals de Heer VREEDE op blz. 156 zegt. komt mij dan ook hoogst gewaagd voor en is iets dat mijns inziens in de praktijk zal falen.

Niet alleen dat ik dergelijke schepen geheel ongeschikt acht om als torpedobooten dienst te doen met het oog op hunnen vorm, betrekkelijk geringe vaart enz. al is de bemanning dan ook versterkt met een detachement der oorlogschepen, maar ik ben overtuigd dat het grootste aantal veel te laat zou komen om aan eene beslissende handeling deel te nemen of zelfstandig handelend op te treden, wanneer zij zooals de Heer VREEDE aangeeft eerst na het bekend worden der oorlogsverklaring op eenig station van daar naar Java gedirigeerd worden.

Bovendien zal het alsdan zeer twijfelachtig zijn of de omstandigheden dan nog van dien aard zullen zijn, dat er gelegenheid bestaat om hun te Batavia of te Soerabaya van de benoodigde torpedo-inventaris en militaire detachementen te voorzien; ik vermeen zulks te mogen betwijfelen.

De achterblijvende schepen die den Heer VREEDE eerst door snelloopende particuliere stoomers wil doen vervangen, zullen echter zeker te laat komen.

Alle kosten die aan de schepen der G. M. besteed werden om het bovenstaande doel te bereiken, acht ik dan ook volkomen nutteloos, daar zij mijns inziens tot niet het minste resultaat zouden lijden.

Ik vermeen met het bovenstaande aangetoond te hebben dat, zoowel met het oog op den tegenwoordigen toestand van het materieel der G. M., als op haar personeel, in verband met de omstandigheid, dat beide nu reeds ontoereikend zijn om in de behoefte van den dienst te voorzien

PERPUSTAKAAN NASIONAL

en de groote bezwaren die hoogstwaarschijnlijk aan eene belangrijke vermeerdering van het laatste verbonden zijn, eene groote uitbreiding van dezen tak van dienst ten gevolge van vermindering der I. M. M. zeer onraadzaam zou zijn, en daarom heb ik gemeend hierop de aandacht te moeten vestigen.

Het zij mij vergund alsnu nog een oogenblik stil te staan bij de finantiëele gevolgen der door mij voorgestelde organisatie. Ik zal mij daarbij echter alleen bepalen tot het maken van een uit den aard der zaak onvolledig vergelijk, daar de gegevens mij ontbreken om die gevolgen tot in alle onderdeelen na te gaan.

Reeds heb ik hierboven medegedeeld, dat, terwijl het waarschijnlijk of mogelijk is dat de kosten van aanbouw van het door mij voorgestelde type Watergeus iets grooter zullen zijn dan die der thans bestaande R. S. 2e kl., (Staunch oordeelt de kosten zijner S. S. van 1200 ton niet grooter dan deze laatste), daarentegen die kosten van mijn type gunboat veel minder zullen bedragen dan die der tegenwoordige S. S. S. 4e kl., (Staunch stelt het verschil op ongeveer 2 ton, voor zijne S. S. S. van 500 ton), terwijl bovendien mijne riviervaartuigen, allen volgens het type Salak zijnde, ongetwijfeld ook minder dan de thans bestaande verschillende R. S. 4e kl. zullen bedragen.

Betreffende de kosten der tractementen en voeding zij het volgende opgemerkt. Volgens bijlage No. 1 van den Heer Vreede, bedroegen zij voor de I. M. M. voor het jaar 1883 overeenkomstig het Ind. besluit van 29 Dec. 1882 No. 17, de wachtschepen en opnemingsvaartuigen buiten rekening latende, bij eene sterkte van 19 actieve schepen, bemand met 1434 Europeanen en 644 Inlandsche schepelingen *f* 1.869.000.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Voor de door mij voorgestelde scheepsmacht bestaande uit 4 S. S. S. type Watergeus, 9 S. S. S. type gunboat en 5 R. S. type Salak, bemand met 1290 Europeanen en 440 Inlanders zullen zij ten naastenbij ongeveer *f* 1.600.000 bedragen en daardoor eene bezuiniging van *f* 270.000 worden verkregen.

Tot dit bedrag ben ik bij benadering gekomen door deze kosten te stellen voor het type Watergeus bemand met 125 Europeanen en 33 Inlanders op p. m. *f* 150.000 ongeveer gelijk aan die van het op genoemde bijlage voorkomende S. S. S. 2e kl. bemand met 130 Europeanen en 31 Inlanders, en voor het type Gunboat bemand met 60 Europeanen en 22 Inlanders op p. m. *f* 78,000, dat is *f* 14.000 minder dan de tegenwoordige S. S. S. 4e kl., die volgens die bijlage met eene bemanning van gemiddeld 71 Europeanen en 28 Inlanders, waaronder meer 1 Luitenant ter zee, bedragen *f* 92,500.

Eindelijk heb ik mijn 5 R. S. type Salak, met eene gezamentlijke bemanning van 250 Europeanen en 110 Inlanders gesteld op *f* 300.000, terwijl de 4 R. S. 4e kl. op die bijlage met eene bemanning van 259 Europeanen en 122 Inlanders voorkomen, voor *f* 316.000, gevende een Luitenant ter zee en een Officier van Gezondheid op elk der 5 schepen minder, reeds een verschil van *f* 20.000 op de 4 R. S. 4e klasse.

Dat ook de kosten van onderhoud der schepen, inventarissen enz. niet hooger zullen zijn dan van de tegenwoordige scheepsmacht, meen ik te mogen veronderstellen wanneer men de door mij voorgestelde schepen vergelijkt met de thans bestaande typen, terwijl bovendien het terugbrengen dezer laatsten tot slechts drie, evenzoo tot bezuiniging zal leiden. Slaagt men er dan tevens in om de schepen te

PERPUSTAKAAN NASIONAL

voorzien van werktuigen waarmede bij een econoom kolen-kolenverbruik blijvend eene grootere vaart dan thans verkregen wordt, dan zal ook dit eene groote besparing van kosten ten gevolge hebben.

Wat aangaat de finantiëele gevolgen der door mij voorgestelde organisatie der I. M. M., meen ik alzoo op grond van het bovenstaande te mogen verklaren, dat zij gunstig voor de schatkist zullen zijn.

In verband met de door mij aangegevene voorstellen, gevoel ik mij nog verplicht te wijzen op iets, wat door sommigen beschouwd wordt als een ongunstigen invloed uit te oefenen op de discipline der schepelingen, namelijk het dienen aan boord der kleine schepen, een nadeel dat zoo het werkelijk bestaat, ook aan mijne organisatie verbonden is, en zulks ter voorkoming dat ik den schijn zou willen aannemen van dit bezwaar over het hoofd te zien.

Doordrongen zijnde van de wenschelijkheid en ook van de noodzakelijkheid, dat ons land zijne positie als maritieme en koloniale mogendheid blijve behouden, heb ik in den aanvang van dit opstel getracht aan te toonen in welken toestand onze koloniën zich thans bevinden, zoowel uit een oogpunt van koloniaal grondbezit als uit dat van den inwendigen politieken toestand, tegenover de Inlandsche Vorsten en Volken.

Is het mij gelukt mijne lezers te overtuigen, dat die toestand, wat het laatste aangaat, niet zeer gunstig mag genoemd worden en tevens aan te toonen, dat hij wat het eerste aangaat ook bepaalde verplichtingen tengevolge heeft, dan zullen zij ook met mij erkennen dat ons dientengevolge dringend de noodzakelijkheid wordt opgelegd van een voortdurende activiteit, zoowel door vertoon der vlag als door het beschikbaar hebben van een voldoend aantal oorlog-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

schepen tot handhaving van het gezag en tot beveiliging van de ingezetenen enz.

Op grond van den veel omvattenden aard van een en ander zal daartoe een vrij groot aantal oorlogschepen vereischt worden.

Ongetwijfeld ware het in het algemeen verkieselijk daarvoor alleen gebruik te maken van schepen van een betrekkelijk groot type, bijv. van het door mij aangegeven type »Watergeus."

Daar echter het in dienst hebben van een aantal dergelijke schepen, een aantal dat volgens mijne overtuiging vrij groot zou moeten zijn, buiten ons bereik ligt, zoowel op grond van gebrek aan het daarvoor benoodigd personeel als van te groote daaraan verbonden kosten, zijn wij wel verplicht, voor een gedeelte althans, onze toevlucht te nemen tot een kleiner type en wordt deze noodzakelijkheid met mij erkend, dan geloof ik dat de door mij voorgestelde organisatie der I. M. M. alle aanbeveling verdient.

Ik geloof toch dat het hierboven door mij genoemde bezwaar de minst nadeelige gevolgen zal hebben, wanneer de bemanningen zoo klein mogelijk genomen worden, zoodat voor haar in verband met de diensten welke de schepen te verrichten zullen hebben, daaruit meerdere werkzaamheden zullen voortvloeien. Daar bovendien volgens mijne organisatie op elk der voornaamste stations een S. S. S. type Watergeus aanwezig is, zal daardoor gelegenheid bestaan om nu en dan gezamenlijke exercitiën en zoo mogelijk gezamenlijke manoeuvres te houden, iets wat zeer heilzaam is om den goeden geest te onderhouden.

Ten einde verder de mogelijk nadeelige gevolgen van het dienen aan boord dier kleine schepen zooveel mogelijk te verminderen, zou er mijns inziens geen bezwaar bestaan, om die bemanningen bijv. eens per jaar of per 1½ jaar *in*

PERPUSTAKAAN NASIONAL

haar geheel te verwisselen, met een gedeelte van die van het grootere schip.

Is het in het algemeen hoogst wenschelijk de mutatiën onder de bemanningen zooveel mogelijk te beperken, zoo geloof ik echter een dergelijke maatregel *op die* wijze uitgevoerd, niet anders dan heilzaam zou werken, vooral wanneer de verwisseling zich dan ook uitstrekte tot de jongere Officieren.

De verwisseling der bemanningen op kleine Stoomschepen behoorende tot de stations alwaar geen grooter schip aanwezig is, zou kunnen plaats hebben bij eventueele komst op Java, echter ook niet anders dan in haar geheel.

De aanwezigheid van ten minste twee oorlogschepen, waaronder een van grooter type, zal de zeemacht in staat stellen in de meeste voorkomende gevallen ook feitelijke hulp te kunnen verleenen tegen een inlandschen vijand door eene gewapende macht van een 100 tal manschappen te kunnen ontschepen. Het meerdere aantal schepen in de Z. en O. afdeeling van Borneo zal zulks ook aldaar veroorloven.

Wordt er een maal toe overgegaan om de formatie der I. M. M. bij de wet vast te stellen dan zou het alsdan tevens een punt van overweging kunnen uitmaken in hoeverre het wenschelijk ware, eenige verandering te brengen in de wijze van verrekening der kosten van het A. E. Dit eskader heeft zooals ik reeds vroeger heb medegedeeld zijn ontstaan te danken aan het Kon. besluit van 16 November 1866 No. 80 en daar zijne onkosten (behalve die betreffende steenkolen en machinekamerbehoeften) ten laste der Nederlandsche schatkist blijven is de thans gevolgde wijze van verrekening dier kosten uiterst omslachtig en geeft zij dikwijls aanleiding tot moeielijkheid.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Zeer waarschijnlijk zou er eene belangrijke finantieele besparing verkregen worden, wanneer voor de kosten van het A. E. denzelfden weg gevolgd werd als voor de I. M. M. en de verrekening dier kosten met het Departement van marine plaats had door uitkeering van het bedrag aan het Departement van Koloniën; het bedrag dier uitkeering of bijdrage zoude zeker op grond der ondervinding met genoegzame juistheid kunnen vastgesteld worden, kunnende de overschotten of de kosten aan het einde des jaars verrekend worden.

Ook zij het mij vergund nog een oogenblik stil te staan bij een gevolg van den thans bestaanden toestand, dat door sommigen als een nadeel wordt beschouwd, namelijk de omstandigheid, dat deze verantwoordelijkheid betreffende de Zeemacht in O. I. gedeeld wordt door de Ministers van Marine en Koloniën, de eerste voor zoo verre betreft het Personeel; de tweede wat betreft materieel.

Reeds vroeger heb ik als mijne meening kenbaar gemaakt, dat ik dit nadeel niet van ernstigen aard acht. Is eenmaal de formatie dier Zeemacht bij de Wet vastgesteld dan zullen de Ministers van Koloniën alleen voor de tijdige aanschaffing van het materieel in verband met de behoefte aan vernieuwing enz. hebben zorg te dragen en zeer zeker kunnen zij daarbij altijd ten volle rekenen op de hulp en voorlichting van den Minister van Marine en zijn personeel en ik kan mij niet voorstellen, dat zulks aanleiding tot moeielijkheid kan geven. (*)

(*) Het wel eens aangegeven denkbeeld dat de Indische Regeering zelve in de aanschaffing van het materieel der Zeemacht in die gewesten zou zorg dragen, zou waarschijnlijk tot belangrijke verhooging van kosten aanleiding geven, daar zij zich alsdan zou moeten voorzien van adviseerende en toezicht houdende Ambtenaren, die het thans kan ontberen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

De controle op de tijdige aanschaffing berust bij de kamers, die zich van den toestand van het materieel voldoende kunnen overtuigen door inzage te nemen van hetgeen dienaangaande in de koloniale verslagen vermeld wordt.

Ook wat het personeel aangaat zie ik in dien toestand geen ernstig bezwaar; dit personeel kan en moet mijns inziens, waar het ook diene, onder geen anderen chef staan dan den Minister van Marine en daarom acht ik het dan ook onbestaanbaar, dat de Commandant der Zeemacht in O. I. niet meer tot het Corps Zeeofficieren zou behooren maar Indisch ambtenaar zou zijn. Ten einde echter den Minister in staat te stellen zoo volledig mogelijk over het personeel te kunnen oordeelen, acht ik het noodzakelijk, dat alle rapporten betreffende de verrichtingen van dat personeel in haar geheel ook aan hem ingezonden worden. Mocht zulks tot nu toe niet het geval zijn, dan zou dit in den vervolge moeten plaats hebben.

Mijns inziens zou de Commandant der Zeemacht in O. I. alleen dan een Indisch Ambtenaar kunnen zijn, wanneer het mogelijk ware eene militaire marine in die gewesten in het leven te roepen met een afzonderlijk personeel, naast eene scheepsmacht der K. N. M. op welke toch steeds de verdediging der koloniën tegen een' buitenlandschen vijand zou moeten rusten.

Tegen de oprichting eener dergelijke marine bestaan echter zulke overwegende bezwaren, dat zij volgens mijne overtuiging nimmer tot stand zal komen, iets wat ik trouwens ook nimmer zou wenschen; bovendien zou het bevel over laatstgenoemde scheepsmacht toch nimmer aan een Indisch Ambtenaar kunnen opgedragen worden.

Brengt de thans bestaande toestand werkelijk bezwaren mede dan zullen deze zich zeker zoo min mogelijk doen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gevoelen, wanneer de formatie der Zeemacht in O. I. eenmaal bij de Wet is vastgesteld en zulks eveneens in hoofdzaak het geval zal zijn betreffende het materieel benoodigd voor de verdediging van het moederland, de West-Indische koloniën enz. enz. Hoe meer stabiliteit aangaande alle onderdeelen verkregen wordt, hoe beter in de behoeften van ieder hunner zal kunnen voorzien worden, terwijl ik bovendien overtuigd ben, dat het niet anders dan in het algemeen belang van den lande zal zijn, wanneer de organisatiën van zulke belangrijke onderdeelen van de staatsmachine aan de zoo dikwerf wisselende inzichten der op- en aftredende hoofden der Departementen onttrokken worden.

NASCHRIFT.

Toen ik een paar maanden geleden aan de samenstelling van dit opstel begon waren de berichten aangaande den toestand in Atjeh, eenen toestand die zooals bekend is als het ware al onze handelingen in Indië beheerscht, tamelijk gunstig wat betreft de houding van den vijand, zoodat ik mij zelf reeds begon af te vragen of ik den toestand aldaar zoomede dien van de andere deelen van den archipel ook te donker had ingezien.

Hoe gaarne ik mij ook een démenti zou hebben laten welgevallen, omdat zeker niemand meer dan ik zou juichen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

in een verbeterde politieke toestand in ons Indische rijk, zoo moet ik echter nogmaals constateeren, dat ik mij aan geene overdrijving heb schuldig gemaakt.

Niet alleen herhaald voorkomende berichten van kleine aanvallen op posten in de nabijheid onzer stelling in Groot Atjeh, maar het oversteken van gewapende benden naar P° Bras in April, de aanval op het Etablissement aldaar in den nacht van 3 op 4 Mei waarbij 2 Europeanen gedood en 4 gewond werden, enz., maar bovenal het afloopen van het stoomschip Hok Canton (ditmaal gelukkig onder Hollandsche vlag) in de baai van Rigas, zijn even zooveel kenteekenen dat het verzet nog zeer werkzaam is.

Alleen schijnt het zich op eene andere en voor ons in werkelijkheid nog moeielijker wijze te openbaren; uit den aard der zaak toch is het voor ons gemakkelijker tegen den vijand op te treden in Groot Atjeh, wanneer het door ziekte geteisterde garnizoen zulks ten minste nog toelaat, dan in de verder afgelegen onderhoorigheden. Het gebeurde in de baai van Rigas toont bovendien aan dat de tegenwoordige Vorst van dat gewest ons weder afvallig geworden is, (*) nadat zijn vader steeds op zeer goeden voet met het Gouvernement was geweest en zelfs bij de pogingen tot bevrijding der bemanning van de Nisero zeer belangrijke diensten had bewezen, diensten die naar ik mij meen te herinneren op zeer onvoldoende wijze werden beloond.

Ook de herhaalde invallen in ons gebied ter Oostkust Sumatra waardoor zooveel onrust wordt teweeggebracht in

---

(*) Het feit dat hij Toemar vergunt zich in zijn gebied op te houden, pleitten minste niet voor groote gehechtheid aan het Gouvernement, tenzij wanneer hij zulks door gebrek aan steun onzerzijdsch niet heeft kunnen beletten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

een bloeiend gedeelte onzer bezittingen, waarbij zoovele belangen betrokken zijn en dat zoo zeer aanspraak op bescherming mag maken, bewijzen dat de toestand in Noordelijk Sumatra dringend verbetering eischt.

Nog ernstiger dan de bovengenoemde gebeurtenissen acht ik het gebeurde in de omstreken van Buitenzorg, den zetel van den Opperlandvoogd, daar hierbij de rust op geheel Java betrokken is. Zooals gewoonlijk wordt dienaangaande door de Regeering een onderzoek ingesteld en het is niet raadzaam alvorens de uitslag daarvan bekend is, een oordeel te vellen omtrent de oorzaken die tot zulke eene ernstige rustverstoring, gepaard gaande met den moord van niets kwaads vermoedende inlanders en gevolgd door feitelijk verzet tegen het hoofd van het gewest, hebben aanleiding gegeven. Nu echter geloof ik dat reeds aangenomen mag worden op grond der in alle berichten overeenstemmende verklaringen dat de aanvallers witte doeken droegen en de bekende aanvalskreet tot den heiligen oorlog uitten, dat deze zaak geheel of gedeeltelijk in verband staat met eene voortdurende werking van het mahomedaansch fanatisme en als eene uiting daarvan te beschouwen is, evenals volgens zoovelen de gebeurtenissen in andere deelen van Java gedurende het voorgaande jaar daaraan in meerdere of mindere mate moeten toegeschreven worden. Is zulks werkelijk het geval dan mag daaruit de gevolgtrekking gemaakt worden, dat de Regeering niet genoeg wordt ingelicht of op de hoogte is van hetgeen er werkelijk in den boezem der bevolking omgaat.

De zeer energieke wijze waarop de Resident van Batavia in deze gehandeld heeft zal waarschijnlijk een diepen indruk maken op de overigens zoo rustige bewoners van Java, waarvan het tegenwoordige geslacht waarschijnlijk nog nim-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

mer het feitelijk optreden onzer troepen heeft bijgewoond, en daardoor de herhaling van het gepleegde in hoofdzaak voorkomen hebben.

Het is ook volstrekt niet omdat ik voor het oogenblik geloof of vrees dat de toestand op Java van dien aard is, dat wij aldaar in de eerste jaren ernstige rustverstoringen of verzet tegen ons gezag te duchten hebben, dat ik daarop wijs en door zulks te doen den schijn op mij wil laden van noodelooze onrust te willen verwekken. Niet alleen toch dat ik overtuigd ben, dat ons gezag daartoe op Java te goed gevestigd is en dat wij in hoofdzaak te goed op den steun der hooger en lager geplaatste ambtenaren kunnen rekenen, maar bovendien zal er mijns inziens geruimen tijd moeten verloopen, alvorens de ons tot nu toe zoo getrouwe Javaansche bevolking zich door het drijven der mahomedaansche priesters zal laten opzweepen tot ernstige rustverstoringen of pogingen tot verzet.

Maar wij zijn na den Java oorlog gewend aan het denkbeeld, dat wij ons Ind. leger alleen op de buitenbezittingen noodig hebben ter handhaving van ons gezag, en het kan daarom niet anders dan wijze politiek genoemd worden om langzamerhand onze maatregelen te nemen, waardoor wij niet onvoorbereid zijn wanneer die illusie ons misschien eens moge ontvallen. En wanneer er nu werkelijke, al is het voor het oogenblik nog maar in zeer geringe mate, grond bestaat om aan te nemen dat de mahomedaansche geestelijkheid aan het werken is en tevens andere maatregelen van het bestuur zooals de zeer impopulaire tabaksbelasting, meerdere heerendiensten enz., gevoegd bij de gevolgen van den ongunstigen toestand waarin de handel zich bevindt, kunnen medewerken om een geest van ontevredenheid te doen ontstaan, dan kan het gebeurde in de omstreken van

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Buitenzorg niet anders beschouwd worden dan als eene welkome waarschuwing.

Overtuigd zijnde dat de mate van achting, die het kleine Nederland tot nu toe bij de overige Europeesche mogendheden ondervindt, voor een groot gedeelte berust op onze hoedanigheid van groote koloniale mogendheid en op de wijze waarop ons klein land zijn gezag in die uitgestrekte bezittingen heeft weten te handhaven, zoo geloof ik dat het, zoowel om die achting te blijven behouden als om de Europeesche bewoners aldaar de rust en het voortdurend vertrouwen op bescherming, welke zij voor hunnen handel behoeven, te kunnen blijven schenken, maar vooral ook om ons gezag aldaar staande te houden dringend noodig is om afdoende maatregelen te nemen, ten einde te voorkomen dat het verval van ons gezag in die gewesten misschien gevolgd zoude worden door hun verlies.

Ontegenzeggelijk legt dat koloniaal bezit voornamelijk aan de Zeemacht verplichtingen op, die zonder dat bezit belangrijk minder zouden zijn. Zoolang echter de toestand in de koloniën is zooals ik meen zonder overdrijving aangegeven te hebben, aarzel ik niet te verklaren, dat wij in de eerste plaats aan die verplichtingen moeten voldoen al zouden daarvoor grootere finantieele offers gebracht moeten worden en voor het oogenblik andere belangen, die ik echter minder overwegend acht, moeten opgeofferd worden.

En niet minder dan de Vloot verdient het dappere Indische leger de belangstelling van een ieder, wien het bezit onzer koloniën ter harte gaat, ten einde het op te heffen uit den toestand, waarin het door uitputting, ziekte en andere oorzaken is geraakt en het voor algeheel verval te behoeden.

Bij de behandeling van het adres van antwoord op de troonrede is reeds door sommige leden op den bedenkelijken

PERPUSTAKAAN NASIONAL

toestand in O.-I. gewezen en zij verdienen daarvoor oprechten dank.

Het komt mij echter voor dat de Minister van Koloniën den toestand niet ernstig genoeg inziet (*) en dat er daardoor niet spoedig afdoende maatregelen zullen genomen worden, om de zoo hoogst noodige verbetering aan te brengen.

De verklaring van den Minister, dat wij te Palembang sterk genoeg zijn om een 100 man van het garnizoen te kunnen missen, is zeer bevredigend of hiermede echter geheel in overeenstemming is het feit, dat in den laatsten tijd aldaar voortdurend de tegenwoordigheid van een oorlogschip vereischt werd is min of meer twijfelachtig.

Gaarne wil ik aannemen dat het overblijvende garnizoen sterk genoeg is om de rust te handhaven; de hoofdzaak echter is dat de garnizoenen overal reeds tot een minimum beperkt zijn en dat het Indische leger niet bij machte is degelijke hulp te verleenen, wanneer hier of daar ernstige voorvallen mochten plaats hebben; ik geloof dat zulks niet tegengesproken kan worden en dat de invallen in het Delische, door den Minister »een ellendig iets" genoemd, hiervoor het bewijs leveren.

In Atjeh moeten wij of de toegang voor alle scheepvaart sluiten, of afdoende maatregelen nemen om haar die veiligheid te verschaffen, waarop zij aanspraak heeft, wanneer zij met onze toestemming plaats heeft.

In het Delische een Zwitser verwond, in de Rigas baai

(*) Uit het feit dat nog steeds gewacht is met het nemen van ernstige maatregelen om het Ind. leger te versterken mag afgeleid worden dat zulks evenmin bij 's Ministers voorgangers het geval was.

Een treffend bewijs daarvan levert o. a. het proces dat in Nov. 1883 door de Ind. regeering is gevoerd tegen den Redacteur van het Bataviasch handelsblad, betreffende het door hem gepubliceerde in het nummer van 22 Oct. 1883.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

een Engelschman en een Duitscher verwond, een Deen aan zijne wonden overleden, zijne echtgenoote en eenige schepelingen gevangen in handen van T^o^ Oemar, waarlijk het wordt tijd om te handelen, zoowel met het oog op ons gezag als op onze verplichting tegen de overige Europeesche mogendheden.

Dat de volksvertegenwoordiging toonen moge het ernstige van den toestand in te zien en het noodige zal verrichten om spoedige en afdoende verbetering aan te brengen is de oprechte wensch van den schrijver.

Rotterdam, Juli 1886.

ARRIËNS.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Staat A.

Personeel benoodigd voor de defensie Binnen'slands.

RANGEN en GRADEN.	4 Ramschep.	12 Monitors.	5 Stoomriv. vaartuigen waaronder de Vahalis.	31 Stoom-kanonn.-b. waaronder Boot No. 3.	Torpedo-booten, 3 gr. en 20 kl. model.	3 Wachtsch.	Staf, Depart. en Directie.	Totaal.
Vlagofficieren	—	—	—	—	—	—	4	4
Kapiteins ter Zee. .	4	—	—	—	—	1	5	10
Kapit. Luit. ter Zee	—	12	—	—	1	3	5	21
Luitt. ter Zee 1e kl.	4	12	5	31	—	6	14	72
" " " 2e "	12	36	5	31	23	10	—	117
Adelborsten.	—	—	—	—	—	—	—	—
Offic. v. Gezondheid	4	12	—	—	—	5	9	30
Offic. v. Administr.	4	12	—	—	—	8	4	28
Adjunct-Administr.	—	—	—	—	—	—	—	—
Officieren Machinist	—	—	—	—	1	—	5	6
Scheeps Onderoffic..	20	48	5	31	—	14	—	118
Stuurlieden	4	12	—	—	—	3	—	19
Stuurmansleerlingen	—	—	—	—	—	—	—	—
Konstabels	12	36	5	31	—	7	—	91
Provoosten	4	12	—	—	—	5	—	21
Timmerlieden. . . .	4	12	—	—	—	3	—	19
Zeilmakers	—	—	—	—	—	3	—	3
Smeden	—	—	—	—	—	—	—	—
Botteliers	4	12	—	—	—	7	—	23
Ziekenoppassers. . .	4	12	5	1	—	6	—	28
Schrijvers.	8	24	—	—	—	10	—	42
Hofmeesters.	8	24	—	—	—	6	—	38
Koks	12	36	5	31	—	13	—	97

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Staat A. *(vervolg.)*

RANGEN en GRADEN.	4 Ramschep.	12 Monitors.	5 Stoomriv. vaartuigen waaronder de Vahalis.	31 Stoom-kanonn.-b. waaronder Boot No. 3.	Torpedo-booten, 3 gr. en 20 kl. model.	3 Wachtsch.	Staf, Depart. en Directie.	Totaal.
Kleermakers	—	—	—	—	—	4	—	4
Schoenmakers. . . .	4	12	—	—	—	4	—	20
Scheerders	4	12	—	—	—	3	—	19
Matrozen 1e en 2e kl.	48	120	28	244	—	20	—	460
Matrozen 3e kl. en Lichtmatrozen .	32	60	—	—	—	76	—	168
Zeemiliciens.	240	660	88	388	—	—	—	1376
Machinisten 1e kl. .	4	12	5	31	—	—	—	52
Machin. 2e en 3e kl.	16	24	5	31	23	3	—	102
Machinistleerlingen.	8	24	5	—	—	—	—	37
Vuurstokers 1e kl. .	16	24	6	31	—	4	—	81
Vuurst. 2e en 3e kl.	32	36	10	63	52	4	—	197
Zeemiliciens	48	144	16	64	40	—	—	312
Mariniers	64	148	33	69	—	259	—	573
Torpedo personeel .	—	—	—	—	± 124	—	—	± 124

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Staat B.

Staat aantoonende de Officieren behoorende tot de Staf, vallende buiten de bemanning der Schepen.

RANGEN.	Huis des Konings.	Departement van Marine.	Directie Willemsoord.					Directie Amsterdam.					Directie Hellevoetsluis.					Totaal.
			Directeur.	Onder-Directeur.	Offic. toegevoegd.	Adjudant.		Directeur.	Onder-Directeur.	Offic. toegevoegd.	Adjudant.		Directeur.	Onder-Directeur.	Offic. toegevoegd.	Adjudant.		
Vlagofficieren	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	4
Kapitein ter Zee	1	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Kapitein Luitenant ter Zee	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5
Luitenant ter Zee, 1e klasse	—	6	—	—	2	1	—	—	—	2	1	—	—	—	1	1	—	14
Insp. Gen. dienst	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Dir. Off. van Gezondheid	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	3
Officier van Gezondheid	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5
Hoofd Insp. van Adm.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Off. van Adm.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	3
Off. Machinist.	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	5

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Staat C.

Personeel benoodigd voor den Algemeenen Dienst in de West-Indië.

RANGEN en GRADEN.	Benoodigd voor West-Indië 1 S. S. S. 1e kl. en 1 S. S. S. 4e kl. (volg. staat C.)	Algemeene dienst 1 S. S. S. 1e kl.	Totaal.
Vlagofficieren	—	—	—
Kapiteins ter Zee	1	1	2
Kapitein Luit. ter Zee	2	1	3
Luitenant ter Zee 1e kl.	3	2	5
Idem 2e kl.	7	4	11
Adelborsten	10	10	20
Officieren van Gezondheid	3	2	5
Officieren van Administratie	2	1	3
Adjunct-Administrateurs	2	2	4
Officieren machinisten	—	—	—
Scheepsonderofficieren	12	8	20
Stuurlieden	2	1	3
Stuurmansleerlingen	3	3	6
Konstabels	7	5	12
Provoosten	2	1	3
Timmerlieden	3	2	5
Zeilmakers	3	2	5
Smeden	2	1	3
Botteliers	3	2	5
Ziekenoppassers	3	2	5
Schrijvers	3	2	5
Hofmeesters	4	2	6
Koks	7	5	12

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Staat C. *(vervolg.)*

RANGEN en GRADEN.	Benoodigd voor West-Indië 1 S. S. S. 1e kl. en 1 S. S. S. 4e kl. (volg. staat C.)	Algemeene dienst 1 S. S. S. 1e kl.	Totaal.
Kleermakers	1	1	2
Schoenmakers.	2	1	3
Scheerders	2	1	3
Matrozen 1e en 2e klasse	85	69	154
Matrozen 3e kl. en lichtmatrozen. .	90	75	165
Zeemiliciens.	—	—	—
Machinisten 1e klasse	2	1	3
Idem 2e en 3e klasse.	6	4	10
Machinist leerlingen	6	6	12
Vuurstokers 1e klasse	15	10	25
Vuurstokers 2e en 3e klasse. . . .	32	24	56
Miliciens	—	—	—
Mariniers.	54	44	98

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Staat D.

Vergelijkende Tabel der verschillende forma

Formatie DE GROOT.			Formatie STAUNCH.			N
Verdeeling der Stations.	Soort der Schepen.	Aantal.	Verdeeling der Stations.	Soort der Schepen.	Aantal.	Ve S
Noordelijk Sumatra . .	Kruiser 4e kl.	3	Noordelijk Sumatra . .	S. S. S. van 1200 ton waterverpl..	1	Noordk
Oostkust Sumatra benev. de Toengkal, Banka, Billiton en oml. vaarw.	R. S. 4e kl. type Soembing . . .	1	Palembang en Oostkust Sumatra	Id. verkleind van 500 ton R.S. 4e kl. type Salak. . .	3 1	Westk Z. en O. Celebes Molukk
Bandjermasin, Zuidkust en Rivieren	R.S. 4e kl. type Oenarang. .	1	Z/O. en W. Afd. v. Borneo W. Afdeeling van Borneo	S. S. S. van 500 ton. . R. S. type Salak. . .	1 1	
Macassar, Timor met Oostkust Borneo	Kruiser 4e kl. R.S. 4e kl. type Soembing. .	2 1	Z/O. Afdeeling van Borneo Celebes, Timor en O./kust Borneo	Id. S. S. S. van 1200 ton	2 1	
Molukken	Kruiser 4e kl.	1		Id. 500 „	2	
Beschikbaar op Java . nu en dan bezoeken der rivieren voor de W/kust Borneo, O/kust Sumatra, Riouw, Lingga en Siak	Kruiser 4e kl. R. S. 4e kl.	2 1	Molukken . . . . . Beschikbaar Batavia . . tevens voor Banka, Riouw, Padang en O/kust Sumatra	Id. 1200 „ Id. 500 „ Id. 1200 „ Id. 500 „	1 2 1 2	Beschik Id. Torpedo
Kruisers 4e kl. 8			Schr. St. Schepen 1200 ton		4	
Totaal Rad. St. Schepen 4e „ 4		12	Id. 500 „		10	T
			R. S. type Salak		4 18	
De benoodigde onbemande reserven.			Reserve S. S. S. 1200 ton		2	
			Id. 500 „		3	
			R. S. type Salak		1	

PERPUSTAKAAN NASIONAL

n en indeeling der Indische Militaire Marine.

ee Formatie genoemd door DIJSERINCK.			Formatie voorgesteld door den Schrijver.			Bepaalde sterkte voor 1885 volg. Kol. Versl.	
eeling leer tions.	Soort der Schepen.	Aantal.	Verdeeling der Stations.	Soort der Schepen.	Aantal.	Soort der Schepen.	Aantal.
Sumatra . .	niet aangegeven	2	Noordelijk Sumatra van Singkel tot Tamiang .	S. S. S. type Watergeus.	1	R. S. 2e kl.	2
						Id. 3e „	3
				S. S. S. 4e kl. type Gunboat	3	Id. 4e „	4
Borneo . . .	Id.	1				S. S. S. 4e „	10
Idl. van Borneo	Id.	2	Oostkust Sumatra tot en met de Toengkal . .	R. S. 4e kl. type Salak . .	1		
Timor . .	Id.	1					
. . . . .	Id.	1	Oostkust Sumatra be-N. de Toengkal . . .	Idem	1		
			Z/O Afdeeling van Borneo en Oostkust van Borneo	S. S. S. type Gunboat . .	2		
				R. S. type Salak.	2		
			W. Afdeeling van Borneo	R. S. id.	1		
			Celebes met Timor . .	S. S. S. type Watergeus	1		
				Id. Gunboat .	1		
r te Batavia		2	Molukken	Id. Watergeus	1		
				Id. Gunboat .	1		
te Soerabaia		2	Beschikbaar te Soerabaia.	Id. Gunboat .	2		
			Id. „ Batavia. .	Id. Watergeus	1		
ooten		12					
			S. S. S. type Watergeus		4		19
all 11 Schepen			Id. „ Gunboat		9		
n. 12 Torpedo Booten.			R. S. „ Salak		5 18		
			Reserve S. S. S. „ Watergeus		2		
			Id. „ Gunboat		2		
			R. S. „ Salak		1		

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Staat E.

Personeel benoodigd voor den dienst in OOST-INDIË.

RANGEN en GRADEN.	Auxil. Eskader.			Indische Militaire Marine.								Te zamen.	10 pC. bovenrol.	Totaal Generaal.
	2 Ramtoren-Schepen.	2 Schroefst.-schepen 1e kl.	Totaal.	4 Stoomsch. type Watergeus.	9 Stoomsch. type Gunboat.	5 Raderstoom-schepen type Salak.	2 Wacht-schepen.	Hydrographie.	Staf.	Torpedo.	Totaal.			
Vlagofficieren . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1		1	1	—	1
Kapitein ter Zee .	2	2	4	—	—	—	2	—	1		3	7	1	8
Kapt. Luit. ter Zee	—	2	2	4	—	—	—	—	—		4	6	1	7
Luit. ter Zee 1e kl.	6	4	10	4	9	5	2	3	6		29	39	3	42
" 2e kl.	6	8	14	12	18	10	6	6	2		54	68	6	74
Adelborsten . . .	12	20	32	—	—	—	—	3	—		3	35	3	38
Off. v. Gezondheid.	4	4	8	4	9	—	4	3	1		21	29	3	32
Off. v. Administratie	2	2	4	4	9	4	5	3	3		28	32	3	35
Adj. Administratie .	4	4	8	4	—	—	2	—	—		6	14	1	15
Off. machinist . .	—	—	—	—	—	—	2	—	—		2	2	—	2
Scheepsonderoff . .	16	16	32	20	27	15	10	9	—		81	113	11	124
Stuurlieden . . .	2	2	4	4	9	—	2	6	—		21	25	2	27
Stuurmansleerl. . .	—	6	6	—	—	—	—	6	—		6	12	1	13
Konstabels . . .	10	10	20	8	9	5	2	—	—		24	44	4	48

Hofmeesters . . .	4	4	8	8	9	5	4	3	—	31	39	4	43
Koks	10	10	20	12	18	10	8	6	—	29	37	—	37
Kleermakers . . .	2	2	4	—	—	—	—	—	—	54	74	7	81
Schoenmakers . .	2	2	4	4	—	—	2	—	—	—	4	—	4
Scheerders . . .	2	2	4	4	—	—	2	—	—	6	10	1	11
Matr. 1e en 2e kl.	72	138	210	112	108	60	12	24	—	6	10	—	10
" 3e kl. en Lichtmatrozen .	127	150	277	120	90	15	24	24	—	316	528	50	578
Machin. 1e kl. . .	2	2	4	4	9	5	—	—	—	273	550	50	600
" 2e en 3e kl.	9	8	17	12	18	10	—	—	—	18	22	—	22
Machinistleerlingen.	8	12	20	8	—	—	—	—	—	40	57	6	63
Vuurst. 1e kl. . .	12	10	22	16	18	10	—	—	—	8	28	3	31
" 2e en 3e kl.	25	24	49	28	36	10	—	—	—	44	66	7	73
Mariniers	86	108	194	72	81	45	130	—	—	74	123	12	135
										328	522	52	574

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Staat F.

Recapitulatie van het benoodigde Personeel.

RANGEN en GRADEN.	Benoodigd voor O. I. volgens Staat E.	Benoodigd voor W. I. 1S.S.S.1e kl. 1 Id. 4e kl. volg. Staat C.	Algemeene dienst, 1 S. S. S. 1e kl.	Benoodigd voor de defensie binn.'slands volg. Staat A.	Totaal Generaal der verschillende Staten.	Aanwezig op 1 April 1885.	VERSCHIL.	Aanmerkingen.
Vlagofficieren	1	—	—	4	5	6	+ 1	
Kapiteins ter Zee. . . .	8	1	1	10	20	25	+ 5	
Kapitein Luit. ter Zee.	7	2	1	21	31	35	+ 4	
Luitenant ter Zee 1e kl.	42	3	2	72	119	120	+ 1	
Idem 2e kl.	74	7	4	117	202	195 (1)	— 7	(1) aan de sterkte ontbreken 25.
Adelborsten	38	10	10	—	58	69	+ 11	
Officieren van Gezondh.	32	3	2	30	67	67 (1)	+ 0	(1) als boven 20.
Off. van Administratie.	35	2	1	28	66	75	+ 9	
Adjunct-Administrat. .	15	2	2	—	19	16	— 3	
Officier machinist . . .	2	—	—	6	8	10	+ 2	
Scheepsonderofficieren .	124	12	8	118	262	294	+ 32	101 bootsmans-leerlingen.
Stuurlieden	27	2	1	19	49	52	+ 3	
Stuurmansleerlingen . .	13	3	3	—	19	36	+ 17	
Konstabels	48	7	5	91	151	133	— 18	
Provoosten	11	2	1	21	35	—	—	
Timmerlieden.	34	3	2	19	58	78	+ 20	

Zeilmakers	20	3	2	3	28	41	+ 13	
Smeden	11	2	1	—	14	30	+ 16	
Botteliers	36	3	2	23	64	82	+ 18	
Ziekenoppassers	34	3	2	28	67	67	—	36 miliciens ziekenoppassers.
Schrijvers	43	3	2	42	90	—	—	
Hofmeesters	37	4	2	38	81	—	—	24 mil. hofmeest.
Koks	81	7	5	97	190	145	— 45	32 miliciens koks.
Kleermakers	4	1	1	4	10	—	—	
Schoenmakers	11	2	1	20	34	—	—	
Scheerders	10	2	1	19	32	—	—	
Matrozen 1e en 2e kl.	578	85	69	460	1192	745	— 447	
Matr. 3e kl. en lichtm.	600	90	75	168	933	1267	+ 334	1017 lichtmatr. en jongens a/b. opleid. schepen.
Zeemiliciens	—	—	—	1376	1376	1668	—	
Machinisten 1e kl.	22	2	1	52	77	222	— 30	
Idem 2e en 3e kl.	63	6	4	102	175			
Machinist leerlingen	31	6	6	37	80	103	+ 23	
Vuurstokers 1e kl.	73	15	10	81	179	627	+ 60	
Vuurstokers 2e en 3e kl.	135	32	24	197	388			
Miliciens	—	—	—	312	312	—	—	
Mariniers	574	54	44	573	1245	2224	979	
Torpedo personeel	—	—	—	± 124	± 124	130	—	

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI
PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

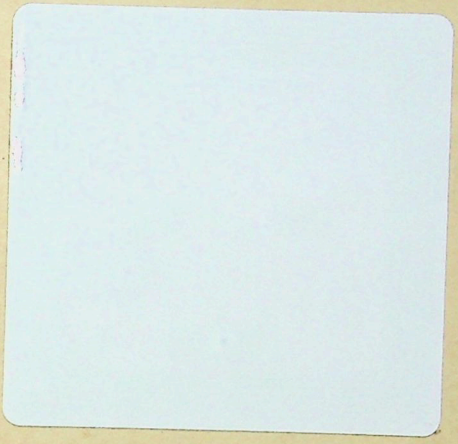

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Druk van Gebr. Bazendijk - Rotterdam.